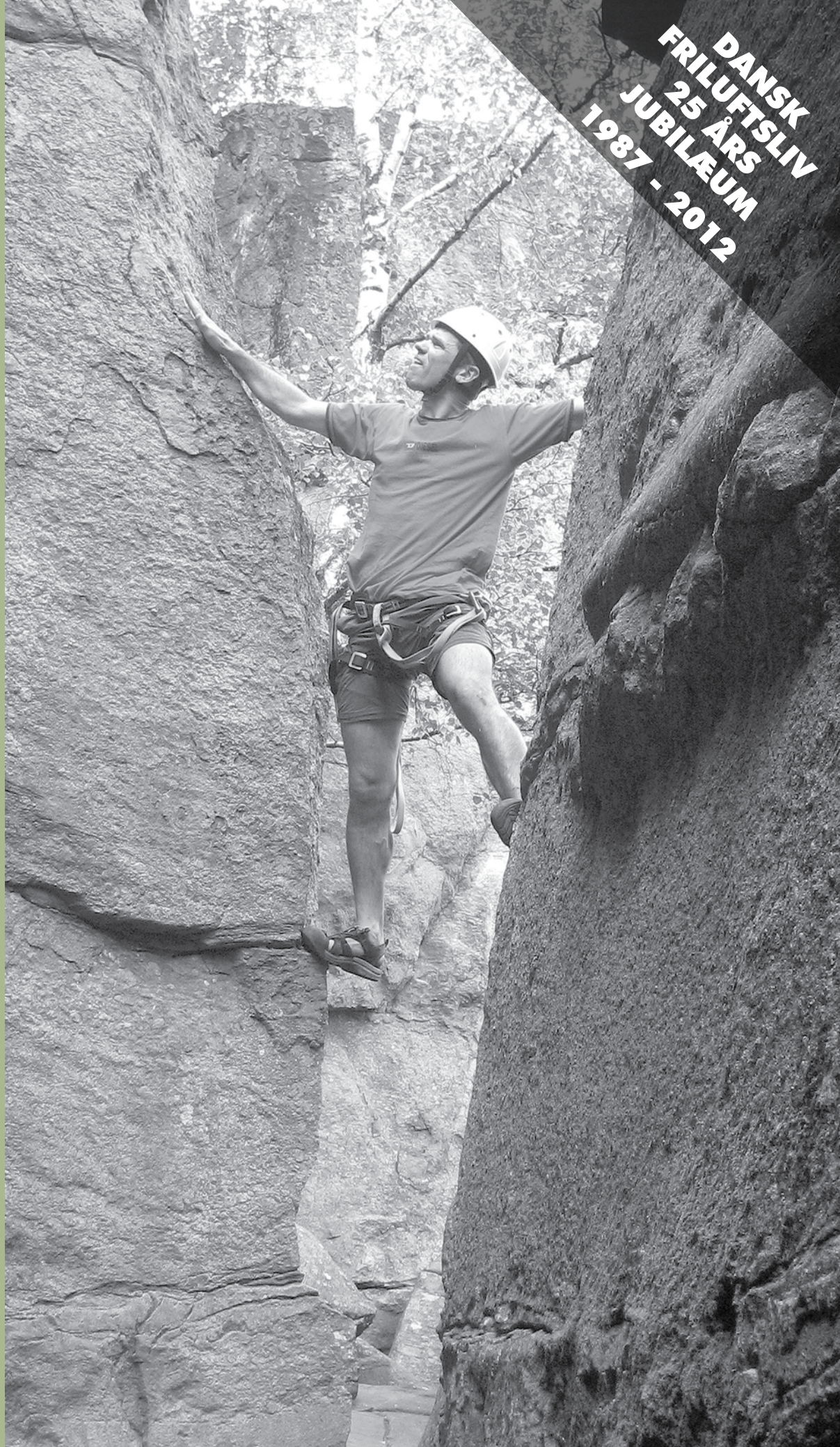

DANSK FRILUFTSLIV

– forum for natur- og friluftsliv

DANSK
FRILUFTSLIV
25 ÅRS
JUBILÆUM
1987 - 2012

Medlemsblad

87

marts 2012

JUBILÆUMSWEEKEND 28-29. APRIL 2012

Formand:

Rasmus Simonsen
tlf. 24 45 36 10
simonsenrasmus@gmail.com

Næstformand

Dieter Toftkjær Sørensen
tlf. 20 82 56 71
toftkjaer@gmail.com

Kasserer:

Thea Jacobsen
jacobsen.thea@gmail.com

Sekretær:

Jesper Lind Nielsen
tlf. 51 51 42 04
thor_dk@hotmail.com

Webmaster:

Jacob Steensen
Jacob_Steensen@hotmail.com
Lars Lauridsen
lauridsenlars@gmail.com

Redaktion og annoncer:

Martin Johnsen (ansvarsh.)
tlf. 87 55 37 52
mbjohnsen@gmail.com
Terkel Berg-Sørensen

Grafisk tilrettelægning:

Kristian Dueholm Jessen
tlf. 22 97 41 03
dueholm@gmail.com

Forsidebillede:

Friluftsvejlederuddannelsen i
Viborg, hold 9

Næste udgivelse: juni 2012
Deadline for indlevering af
stof: senest den 1. maj

ISSN 0909 – 0614

DANSK FRILUFTSLIV

– forum for natur- og friluftsliv
www.danskfriluftsliv.dk

INDHOLD

Dansk Friluftsliv - 25 års jubilæum	3
Friluftslivets institutionalisering i Danmark.	5
Place-responcive pedagogi	8
Doxa contra episteme	12
Friluftsliv ml. kropøkologiens nye modsætninger .	16
Dansk Friluftsliv 25 år	20
Invitation til jubilæum.	26
Friluftsakademiker	28
Hot or not	32
Turberetning	33
Turtips	35
Turmad	37
Bog anmeldelser	38

FORENINGENS FORMÅL

Foreningens formål er at skabe, udbygge og vedligeholde kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv. Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolande med det formål at skabe harmoni mellem menneske og natur såvel som mellem mennesker. Bladet udgives af Dansk Friluftsliv - forum for natur- og friluftsliv og udkommer tre gange årligt.

nr. 88 juni 2012 deadline 1. maj.
nr. 89 nov. 2012 deadline 1. okt.
nr. 90 marts 2013 deadline 1. feb.

ANNONCERING

Det er muligt at annoncere i bladet. Prisen er 1.500 kr. for en hel side og 900 kr. for en halv side. Kontakt den annonceansvarlige for yderligere information om formater og priser.

DANSK FRILUFTSLIV - 25 ÅRS JUBILÆUM

Af Rasmus Simonsen, formand for Dansk Friluftsliv, højskolelærer i friluftsliv, Silkeborg Højskole, simonsenrasmus@gmail.com & Martin Johnsen, adjunkt, pædagoguddannelsen i Viborg, ansvarshavende redaktør for Dansk Friluftsliv, mljo@viauc.dk

I år er et hyldestår i dansk friluftsliv. Dansk Friluftsliv - forum for natur- og friluftsliv fejrer 25 års jubilæum. Meget er sket siden da - både i samfundet og indenfor friluftslivet. Vi vil gerne opfordre alle med tilknytning til foreningen, medlemmer - nye som gamle, skribenter, gode venner m.fl. - om at deltage i foreningens jubilæumsweekend, som afholdes på DGI Karpenhøj 28.-29. april 2012. Se invitationen side 26-27.

Foreningen startede som netop det, navnet antyder: et forum for dem som interesserede sig for kombinationen friluftsliv (aktivitet) og natur. Foreningens formål var/er at skabe, udbygge og vedligeholde

kontakt imellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv. Foreningen skal arbejde for at styrke danske naturoplysnings- og friluftslivstraditioner i samarbejde med vore nordiske nabolande med det formål, at skabe harmoni mellem menneske og natur såvel som mellem mennesker. Foreningens formål er uændret gennem 25 år, men det er friluftslivet naturligtvis ikke. Da foreningen startede, var det lystfiskere, kajakroere, o-løbere, tursejlere, fjeldvandrere, skiløbere, kanopadlere, turcyklister m.fl., som meldte sig ind i foreningen. Fælles for alle disse grene af friluftslivet er, at de siden er blevet organiseret i egne foreninger/fora, hvor

interessen dyrkes med ligesindede, og udstyr og de tekniske færdigheder dyrkes. De fleste aktiviteter har gennemgået en udvikling, hvor de er blevet opdelt i flere specifikke discipliner, f.eks. turcykling, som stadig findes, men nu er også MTB og downhill cykling kommet til. Der sker en specialisering inden for hver aktivitet, hvor udstyr og tekniske færdigheder udvikles i samspil. Hver disciplin har i dag egne medlemsblade, hjemmesider, events og uddannede instruktører. Samme udvikling ses inden for f.eks. skiløb, o-løb/adventure race, kajakroning m.m. Selvsagt kan alt dette ikke længere favnes under én forening som tidligere. Dansk Friluftsliv lever

Foto: Martin Johnsen

for eller arbejder med turaspektet. Det er en fornøjelse at opleve, hvordan medlemmer af foreningen flere steder i landet har været ophav til længere sammenhængende stisystemer og dermed forbedret mulighederne for at færdes gennem landskabet på ture af flere dages varighed. På det område har vi som forening også en vigtig rolle at udfylde. I Friluftsrådets medlemskare er vi, os bekendt, den eneste forening, som brænder for det friluftsliv som bedst praktiseres på ture af flere dages varighed og med forskellige turformer. Vi mener, at vi som forening har en vigtig opgave i forhold til at tale turfriluftslivets sag og arbejde for at fremme mulighederne for turfriluftsliv i det danske landskab. Ligeledes har vi en vigtig opgave i at arbejde for disse interesser i Friluftsrådet. I bestyrelsen har vi en målsætning om, at vi skal have et medlem af foreningen i bestyrelsen i Friluftsrådet.

og ånder dog stadigvæk - om end man kan spørge: »Hvad er der så tilbage at beskæftige sig med for os i Dansk Friluftsliv?«

»Skal vi bruge de få mønter, der ligger tilbage i cigarkassen (som foreningens økonomi ofte omtales) til gravøl over foreningens virke i anledning af 25 års jubilæet?«

NEJ! Dansk Friluftsliv - forum for natur- og friluftsliv er stadig i dag, 25 år efter, en forening for dem, som interesserer sig for kombinationen af friluftsliv (aktivitet) og naturoplevelsen. Vi behøver ikke at bekymre os om de tekniske færdigheder inden for de specifikke aktivitetsformer. Det er der andre, der tager sig af. Vi diskuterer dog gerne med. Men vi kan som forening koncentrere os om de værdier, der ligger til grund for glæden

ved at kombinere de tekniske færdigheder med naturoplevelsen, og den pædagogik og didaktik, som søger at formidle disse værdier til andre. Om end al snak om hvad der er »rigtigt« og »forkert« friluftsliv kun fremkommer i glimt ved særlige lystige lejligheder, hvor vi hygger os ved mindet om den gang, så tror vi, at det er vigtigt, vi stadig tør tale om værdier inden for friluftsliv. Ikke mindst efter institutionaliseringen af friluftslivet og det øgede fokus på sikkerhed og tekniske færdigheder er det vigtigt, at vi tør diskutere, hvilke værdier vi ønsker at formidle, og hvordan det bedst gøres. Der tror vi, vi som forening har en vigtig rolle at udfylde - også de næste 25 år.

Vi er stadig den forening, som organiserer dem som interesserer sig

Tak til alle medlemmerne, fordi I også synes, at vi har noget vigtigt at være sammen om!

I nærværende jubilæumsblad har vi samlet en række artikler, som omhandler perspektiver på dansk friluftsliv: artikler med perspektiver på den tredje grønne bølge, en engelsk artikel om Place-responsive pedagogy, en personlig beretning fra den nye fleksible master i friluftsliv og en teoretisk artikel om begreberne doxa og episteme. I forbindelse med jubilæet har foreningens »grand old man« udarbejdet en historisk artikel om foreningen. Derudover de faste artikler: Hot or not, turberetning, turtips, turmad og boganmeldelser.

Rigtig god læselæst! Vi håber vi ses til jubilæumsweekenden i april.

FRILUFTSLIVETS INSTITUTIONALISERING I DANMARK

Refleksioner over udviklingen i den tredje grønne bølge

Af Søren Andkjær, Peter Bentsen og Niels Ejbye-Ernst

Dansk Friluftsliv - eller Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv som foreningen tidligere hed - har eksisteret i 25 år. Det betyder, at foreningen har været en vigtig del af udviklingen i det pædagogiske, institutionelle friluftsliv i den tredje grønne bølge. Der er grund til at fejre jubilæet, og det er samtidig en passende anledning til at se tilbage for at forsøge at forstå, hvad der er sket med friluftsliv i Danmark i perioden. Samtidig er det rimeligt at bruge refleksionerne til at overveje og diskutere, hvad der vil ske i fremtiden

- med friluftsliv i Danmark og med Dansk Friluftsliv! Hovedparten af denne artikel er lettere bearbejdede uddrag af kapitel 2 og 3 fra bogen »Friluftsliv, natur, samfund og pædagogik« (Bentsen, Andkjær, Ejbye-Ernst 2009).

Institutionalisering af friluftsliv

Oftentimes møder man en forestilling om friluftsliv som det frie liv i den vilde natur. Friluftsliv ses som den vilde blomst (Tordsson 1993, 1999), der lever sit eget liv og ikke bør plukkes eller indfanges. Denne ideelle fore-

stilling fremstiller friluftslivet - det rigtige og ægte - som et fænomen, der i udgangspunktet er lokalt, spontant og traditionsbestemt, og som alene bygger på lysten til at komme ud i naturen. Det rigtige friluftsliv er, når far og søn tager på fisketur, når familien tager på vandretur søndag eftermiddag og fx samler bær eller svampe, eller når vennerne tager på kanotur i sommerferien. Der er ingen formel organisation eller institution, som man skal være medlem af, ingen formel leder eller underviser med det pædagogiske og sikkerhedsmæssige ansvar, og ingen økonomisk indtjening forbundet med denne form for friluftsliv. Man tager på tur, fordi man har lyst til det, eller fordi det er blevet en tradition i familien, blandt venner eller i lokalsamfundet. Man kan kalde denne form for friluftsliv for det uorganiserede friluftsliv eller hverdagsfriluftsliv.

Friluftsliv i denne form er en del af det civile samfund (Pestof 1996), som er kendetegnet ved at være ikke-formelt, ikke-organiseret og ikke-kommercielt. På den måde har friluftsliv eksisteret i Danmark, Sverige, Norge og mange andre lande gennem mange år - og gør det naturligvis stadig.

I perioden fra omkring 1970 og frem sker der en stigende organisering af friluftsliv, og man ser flere

og flere måder at dyrke friluftsliv på i de forskellige sektorer i samfundet. Udviklingen medfører, at friluftsliv, som tidligere hovedsageligt var et anliggende i den civile sektor og i den tredje sektor, nu i højere grad organiseres og tilbydes i en lang række offentlige eller halvoffentlige institutioner. Hertil kommer et stadigt og hastigt stigende kommercielt marked, der tilbyder friluftsliv som produkter på et kommercielt marked.

Særligt i den offentlige sektor, staten, og fra det kommercielle marked, opstår der en øget interesse for at tilbyde og organisere aktiviteter eller produkter, som har relation til friluftsliv. Udviklingen betyder, at friluftsliv i højere grad organiseres via formelle organisationer eller institutioner, og at friluftsliv formidles i en pædagogisk sammenhæng til en række forskellige målgrupper med forskellige mål og metoder. Friluftsliv bliver dermed i højere grad et pædagogisk anliggende hvor »nogen vil noget med nogen« - og man kan tale om en form for pædagogisering og professionalisering. Endelig bliver friluftsliv i højere grad et produkt på et kommercielt marked, og man kan tale om en kommercialisering af friluftsliv.

Friluftsliv i den tredje grønne bølge

Friluftslivets historiske udvikling i Danmark fremstilles ofte som forløbende i tre »grønne bølger« og er udtryk for en udvikling, der billedligt kan opfattes som bølgebevægelser. Dansk friluftslivs udvikling opfattes som en parallelhistorie til den europæiske og er især påvirket af tyske, norske og svenske (og senere angelsaksiske) strømninger indenfor idræt og friluftsliv. Hver grøn bølge repræsenterer en op-

blomstring af friluftslivet med øget interesse for aktiviteter i naturen såvel som for naturen i sig selv. Til hver grøn bølge er knyttet et særligt natursyn og nye former for relationer til natur og landskaber. Ifølge Eichberg og Jespersen kommer bølgerne med ca. 100 års interval og efterfølges af en periode, hvor interessen for naturen svækkes, og hvor man kan tale om, at bølgen flader ud (Eichberg & Jespersen 2001).

Hver grøn bølge repræsenterer en periode med øget interesse for - og søgen efter - naturen forstået som det vilde og uforudsigelige set i datidens kontekst. Efter en grøn bølge ses en nedgang i interessen for natur og landskaber. Man kan fortolke det sådan, at de oprørske tendenser bliver indfanget i organisationer eller strukturer, hvorved deres element eller potentiale af oprør og modstand forsvinder.

Udviklingen af friluftsliv i Danmark i den tredje grønne bølge fra 1970 kan opfattes eller fremstilles som tre på hinanden følgende og overlappende faser: Pionerfasen, etableringsfasen og institutionaliseringsfasen (Andkjær 1997). De tre faser giver et lidt forenklet men klart billede af udviklingen igennem de sidste 30-40 år. Faserne er ikke skarpt opdelt, og udviklingen fra den ene til den anden fase er flydende. Alligevel er det hensigtsmæssigt at tale om en overordnet udvikling fra en pionerfase over en etableringsfase frem til en institutionaliseringsfase, som er den fase, hvor dansk friluftsliv sandsynligvis befinder sig i dag.

I institutionaliseringsfasen bliver friluftsliv et alment kendt begreb. De fleste mennesker har en forestilling om, hvad begrebet dækker og forstår friluftsliv som en del

af de etablerede uddannelses- og kulturområder på linje med eller som en del af idræt. I institutionaliseringsfasen kan man tale om, at pædagogiseringen, professionaliseringen og kommercialiseringen af friluftsliv for alvor slår igennem. På de fleste af landets høj-, efter- og ungdomsskoler tilbydes friluftsliv i en eller anden form (Andkjær 2003).

Tendenser for friluftsliv i dag

Perioden fra omkring 1970 og frem til i dag karakteriseres sammenfattende som en periode, der er præget af institutionalisering af friluftslivet, bl.a. fordi aktiviteter i naturen i stigende grad organiseres af offentlige og halvoffentlige institutioner samt kommercielle virksomheder. Samtidig sker der en øget deltagelse i det uorganiserede friluftsliv, som i omfang sandsynligvis langt overgår det institutionaliserede friluftsliv.

Ikke desto mindre finder man en ny udvikling af friluftsliv i Danmark med en højere grad af organisering, formalisering, pædagogisering, professionalisering og kommercialisering.

Selvom interessen for natur og friluftsliv således øges kraftigt kan udviklingen måske ses som et paradoksalt udtryk for, at den grønne bølge er på retur. Hvis man fastholder, at der med de grønne bølger, og dermed som en kerne i friluftsliv bør være en form for uforudsigelighed og kaos, ser det ud til at udviklingen går i en anden retning. Sat lidt på spidsen kan der med andre ord argumenteres for, at den grønne bølge i denne periode både bygges op og bliver større, og at den i selv samme periode mister sit kritiske grundlag og ændrer karakter - dvs. er på vej væk igen...

En anden mulighed kan være at se udviklingen i friluftsliv i Danmark som karakteriseret ved en frodighed og mangfoldighed, kaos og uforudsigelighed og dermed som udtryk for »krumme linjer« og en grøn bølge - blot i et mere overordnet perspektiv? Man kan således argumentere for at en række af de nyere former for friluftsliv rummer elementer af vildskab og kaos - blot på et andet område end i de tidligere perioder (Andkjær 2010). Det handler her ikke om modstand mod samfundsmæssige forhold men snarere om en kropslig vildskab og måske frigørelse.

Vi har således en situation, hvor friluftsliv i Danmark åbenlyst er i kraftig vækst og udvikling på rigtig mange områder. Samtidig kan man, ud fra et mere teoretisk udgangspunkt, argumentere for at friluftslivet, som en del af den tredje grønne bølge, er på vej ned i en bølgedal præget af større standardisering, organisering og strukturering af praksis. Hvilken argumentation man synes er mest relevant og vælger afhænger af målet med argumentationen og sammenhængen, og måske kan man endda argumentere for at begge argumentationer er gældende. Der er intet som tyder på, at udviklingen i friluftsliv i Danmark i fremtiden ikke fortsat vil være præget af vækst og mangfoldighed. Samtidig peger meget på at friluftsliv også i fremtiden vil være genstand for stor interesse fra statens side og dermed være præget af institutionalisering med pædagogiske og sundhedsmæssige mål og legitimeringer.

Afrunding

Den beskrevne udvikling betyder, at vilkårene for og praksis i dansk friluftsliv i dag er meget anderledes

sammenlignet med for 25 år siden, da DFNF. Nu Dansk Friluftsliv, red., blev stiftet. Foreningen var en aktiv del af den pionerfase, hvor friluftslivet udviklede sig og blev en del af den pædagogiske praksis og debat og hvor aktørerne var entusiastiske pionerer med et stærkt politisk og ideologisk udgangspunkt primært knyttet til miljødebatten. Der var tale om en periode, hvor friluftsliv blev opfattet selektivt og normativt med forsøg på afgrænsning fra fx aktiviteter og undervisning i naturen. Bladet Dansk Friluftsliv har været et centralt medie i debatten om friluftslivets mål og midler (Berg-Sørensen 1997) og foreningen har været et samlingspunkt.

Med baggrund i den beskrevne udvikling af friluftslivet er det relevant at stille spørgsmål til foreningens såvel som bladets funktion.

Der kan være grund til en selvkritisk refleksion:

Hvem er foreningens primære målgruppe?

Hvad er det centrale fokus - praksis, pædagogik, debat eller forskning?

Trods en kraftig vækst og udvikling i friluftsliv er foreningen ikke vokset og medlemstallet nok snarere faldet. Man kan overveje, hvad der er foreningens opgave i en periode, hvor der ikke længere skal argumenteres for legitimeringen af friluftsliv, og hvor der er bred enighed om at opfatte friluftsliv som en mangfoldighed af udtryk, betydninger såvel som praksis- og arbejdsformer.

Den væsentligste udfordring og opgave kan således siges at være at diskutere mål og visioner for foreningen i fremtiden - i en periode eller tid hvor friluftslivet i udstrakt

grad er institutionaliseret og præget af vækst, udvikling og mangfoldighed.

Litteratur

Andkjær, Søren (1997): Friluftsliv i Danmark. I: Berg-Sørensen, Terkel (1997) (red): Friluftsliv og naturoplevelser. Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv

Andkjær, Søren (2003): Dansk Friluftsliv i det 21. århundrede - Pædagogik og perspektiver, Forskningsrapport. Syddansk Universitet

Andkjær, S. (2010): På jagt efter kroppen i friluftslivet: Stilhed og stemninger eller eventyr og sensationer? www.idrottsforum.org/articles/andkjaer/andkjaer100606.html

Bentsen, P., Andkjær, S., Ejby-Ernst, N. (2009). Friluftsliv, natur, samfund og pædagogik. København, Munksgård.

Berg-Sørensen, Terkel (1997) (red): Friluftsliv og naturoplevelser. Artikler om dansk friluftsliv. Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv

Eichberg, Henning & Jespersen, Eigil (2001): De grønne bølger - Træk af natur- og friluftslivets historie. DGI

Pestoff, V. A. (1996). Den tredje sektor og civilsamfundet - nogle begrebsmæssige overvejelser. In Rasmussen. Den tredje sektor under forandring. København, Socialforskningsinstituttet

Tordsson, B. (1993). Perspektiv på friluftslivets pedagogikk. Norges Idrettshøgskole. Oslo, Norges Idrettshøgskole. Hovedfagsafhandling

Tordsson, Bjørn (1999): Å forske på pedagogisk utviklingsarbeid innen friluftsliv. Notat til Friluftslivets betydning for barn og unge, Institut for Idræt, Københavns Universitet.

PLACE-RESPONSIVE PEDAGOGY

Af Mike Brown and Brian Wattchow

.....

We believe that it is vitally important for outdoor educators to understand and foster a sense of connection with the places where they live, learn and teach. These outdoor places are much more than mere sites for human activity. They make us and we make them. They are the sources of our identities.

This quote, drawn from the preface of *A pedagogy of place: Outdoor education for a changing world* (Wattchow & Brown, 2011, p. ix) draws attention to the importance of understanding the role of place(s) in educational experiences. It is with a sense of humility that we convey our ideas in regards to place in this journal given the long-standing Scandinavian traditions of *friluftsliv*. We write from an Anglophone perspective largely based in our experiences in Australia and New Zealand. Thus the comments we make are based on experiences that may not be entirely applicable in the Danish context. Notwithstanding this, we trust that there is something in a place-responsive approach that will resonate with, or stimulate thinking for, Danish educators.

In recent years there have been a number of critiques of some contemporary approaches and practices in outdoor education derived from The United Kingdom and North America. These include claims in regard to character building (Brookes, 2003a, 2003b), the role of risk taking in educational endeavours (Brookes, 2011; Brown

& Fraser, 2009), and the difficulty of facilitating transfer of learning (Brown, 2010). Given these and other critiques we suggest that it is timely to consider an alternative approach to both reframe and practice outdoor education (for more details see Wattchow & Brown, 2011).

In the sections follow we discuss the concepts of place and place-responsiveness. Finally we introduce *Signposts to a place-responsive pedagogy* to assist educators who may wish to design a place-responsive programme.

The concept of Place

On a practical, everyday level, there is little doubt that we know that different places are associated with different activities; for example, our workplace, our home, or the local recreation centre (Relph, 1976). Thus experience of place can be understood as the relationship between people, locality and activity (Cameron, 2003b). We may have memories of places that resonate with a special event or time in our lives. Places such as the beach, the ski slope, or family farm, may all bring to light different emotions and sense of connection or belonging. Thus we can see that place has to do with how people develop and experience a sense of attachment to particular locations on the Earth's surface. It also has to do with how people are affected by and effect those places. Therefore, place is suggestive of both the imaginative and physical reality of a location and its people, and how

the two interact and change each other. (Wattchow & Brown, 2011, p. xxi)

Our experiences of places are fundamental and inseparable from our lived experiences of the world (Park, 1995; Wattchow, 2006). According to Relph (1976) the concept of place is not restricted to a location, rather it is the integration of elements of nature and culture that form a unique ensemble which distinguishes a particular place from all other places. Each place is unique but is also interconnected with other places through meanings invested in them by the beliefs of the people who inhabit them.

Gruenewald (2003) makes a strong case for the pedagogical importance of place. He states that »places teach as about how the world works and how our lives fit into spaces that we occupy. Further, places make us: As occupants of particular places with particular attributes, our identity and our possibilities are shaped« (p. 621). Peoples' experiences of places, and their connection to them (or failure to connect) is of significance in regard to the wellbeing of both people and places. It is at this intersection, of people and places, that we believe outdoor education has the potential to play an important role.

Place-responsive pedagogy

We have used the term place-responsive because, »the word 'responsive' carries with it the impetus to act, to respond« (Cameron,

2003a, p. 180). To respond is to enter into a relationship of mutual interdependence that requires sensitivity and empathy for place(s) and the people and broader ecological community who dwell there. We suggested that there is a subtle but important distinction between being place-responsive and place-based. As Mike has outlined elsewhere, the term place-based carries with it a some »limiting connotations« - that education should occur within (an often undefined) radius from one's place of residence. While many residential outdoor centres are based in a fixed location, and are arguably place-based, they may not necessarily be place-responsive. Outdoor centres that offer a suite of activities (e.g. abseiling or kayaking) regardless of geographical or seasonal variations exemplify this decontextualised approach to outdoor education. (Brown, 2012, p. 109)

Posing different questions

We contend that one of the challenges for outdoor educators is to move beyond notions of the outdoors as a 'proving ground' where the environment presents an obstacle to be overcome. We believe that viewing a bushwalk or kayak trip as a test of endurance, or as an opportunity for team-building, can prevent students taking time to appreciate the natural world and, perhaps, can limit them developing an interest in the multiple layers of cultural history that can be found in any place. How do we encourage and enable students to feel safe and comfortable in places rather to feel like a stranger with little or no sense of attachment? How, in Relph's (1976) terminology do we assist them to be an em-

pathetic insider rather than an outsider, who is adrift and 'placeless'? If places are sources of security and contribute to developing individual and community identity, then these questions are of importance to outdoor educators. How can we expect students to care for, and act on behalf of places if they have little attachment or commitment to those places? Finally, what is the role of the educator in fostering place experiences, place knowledge and a deep sense of place attachment with her/his students.

Signposts to a place-responsive pedagogy

We have suggested four signposts towards a place-responsive pedagogy that may assist educators in designing programmes that aim to develop increased connection with places. These are signposts only - this is not a model that should be applied irrespective of the context. We encourage you to adopt or adapt these to suit your local situation. You, your students, your place and your community have unique needs.

We shall briefly outline the four signposts here.

1. *Being present in and with a place*

To develop a relationship with place requires that students have the opportunity to feel comfortable and at ease. This is difficult with fast moving expeditions or when the environment is continually used as a testing ground. Taking time to allow students to become familiar with the smells, textures, and shifting moods of a place allows them to simply »be«. Perhaps this is the type of difference we could strive for rather than 'highly packaged' activity programmes, which rather

than being an alternative, are merely a concentrated version of the fragmented and 'busy' lifestyles so many experience in western societies.

To create space and time requires that educators believe and acknowledge that being in outdoor places is significant and meaningful. The position advocated reflects the call by some educators for greater attention to be placed on assisting students to develop attentiveness (Tooth & Renshaw, 2009). Undoubtedly outdoor education offers many wonderful opportunities to develop a meaningful relationship with nature through understanding and experiencing our connection to it.

2. *The power of place-based stories and narratives*

This second signpost, builds on a heightened sensory awareness, by recognising the value of cultural meanings attached to places. It is suggested that educators draw on stories and story-telling to enrich the educational experience. After all stories, and their retelling are fundamental to being human. It is stories, written and oral, and increasingly multi media, that convey cultural values and educational messages from one generation to another. »It is for precisely this reason that stories play a significant role in the experience of places by participants in outdoor education« (Wattchow & Brown, 2011, p. 186). Outdoor educators have the opportunity to tell stories, or to invite appropriate persons to share their stories, of place. By doing so they are able to convey the meaning of place, and play a role in the building of a relationship between participants and place. In addition students may be given the

opportunity to build their story of a place and incorporate it into their personal narrative. As Park (1995) has highlighted, a place whose story is told is harder to dismiss.

Stories will emerge through engagement with places and those who inhabit those places. There are no hard and fast rules about what should be told. However it is desirable that a story contains material that cannot easily or readily be instructed or summarised. What we are suggesting here is that story telling and listening to stories is in itself an experience in encountering a place.

3. *Apprenticing ourselves to outdoor places*

This signpost combines elements of the first two. It encourages both »a felt, embodied encounter with a place and an engagement with knowing the place through various cultural knowledge systems, such as history, ecology, geography, and so on« (Wattchow & Brown, 2011, p. 190). It is as if we become an apprentice to a place and it becomes

our teacher (Raffan, 1993). It is an attempt to reconcile the division in Western culture between embodied experience and rationale interpretation. In a place-responsive approach there is the recognition that both are needed. Place cannot be understood from a purely detached or rational position, nor can it be only felt at the level of the individual. »Outdoor educators are well placed to present a truly integrated curriculum for learners; one where teachers and guides know how to thoughtfully and tactfully combine experiencing particular places with the study of those places« (Wattchow & Brown, 2011, p. 192). We feel that Berry's (1987) three questions about nature (which we substitute with place) serve as useful sensitizers when thinking about apprenticing ourselves to place: What is here in this place?; What will this place permit us to do?; What will this place help us to do? To Berry's questions we add a fourth for the outdoor educator who may be working with learner's on a journey or in a location away

from their home; How is this place connected with my home place?

4. *The representation of place experience*

We contend that, »the key to unlocking the potential of place-responsiveness as pedagogic practice extends the relationship of experience and reflection to include the representation of experience« (Wattchow & Brown, 2011, p. 194). The representation of experience refers to the vast array of expressive forms; including art, text, sculpture, drama, music, movement and so on. We are deliberately extending the notion of reflective work (often limited to verbalisation or literal description of events). We suggest two ways of approaching this. First, as educators we can develop learners' critical capacities »in interpreting how the place they are learning in has been and is represented in various forms of cultural media« (p. 194). For example, how has this place been represented on topographical maps? What does this form of representation say about valued

knowledge, and whose knowledge system is conveyed and whose is silenced? The second way is for learners to create their own interpretive works inspired by place. These notes, sketches, photographs and so forth can be taken home and become the basis for continued reflection.

We also suggest that the integration of embodied experiences, within communities, and in places, coupled with reflection and representation that makes the work of place-responsive outdoor educators valuable in terms of curriculum and pedagogy. From a place-responsive perspective it is people and place(s) that are the foundation for curriculum development. »What is taught, and learnt, emerges through interaction rather than being delivered through set activities with pre-determined outcomes« (Wattchow & Brown, 2011, p. 196).

Conclusion

We believe that place(s) and people's relationships to them are integral to being human. Failure to enact a place-responsive pedagogy potentially lessens the educational value of outdoor education. For as Gruenewald (2003) has argued, failure to attend to places impoverishes human experience and potentially leads to ecological degradation and the loss of cultural knowledge.

A place-responsive approach may not be the only way to address the shortcomings of traditional approaches to educating outdoors, but it is one way that takes seriously the challenges that we face in an undeniably changing world. It is an attempt to foreground the role that place(s) have in personal and collective identity and well-

being. As Park (1995) noted, »how we inhabit a place can be the most telling expression of how we sense its worth, our intention for it and our connection with it« (p. 21). Becoming place-responsive has the potential to engage both educators and students in different ways with regards to thinking, knowing and being in places. In doing so it offers opportunities to enrich the lives of our students, our communities and our places.

References

- Berry, W. (1987). *Home economics*. San Francisco, CA: North Point Press.
- Brookes, A. (2003a). A critique of Neo-Hahnian outdoor education theory. Part one: Challenges to the concept of "character building". *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 3(1), 49-62.
- Brookes, A. (2003b). A critique of Neo-Hahnian outdoor education theory. Part two: "The fundamental attribution error" in contemporary outdoor education discourse. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 3(2), 119-132.
- Brookes, A. (2011). Preventing fatal incidents in outdoor education. Lessons learnt from the Mangatepopo tragedy. *New Zealand Journal of Outdoor Education*, 2(6), 7-32.
- Brown, M. (2010). Transfer: Outdoor adventure education's Achilles heel? Changing participation as a viable option. *Australian Journal of Outdoor Education*, 14(1), 13-22.
- Brown, M. (2012). A changing landscape: Place responsive pedagogy. In D. Irwin, J. Straker & A. Hill (Eds.), *Outdoor education in Aotearoa New Zealand: A new vision for the twenty first century* (pp. 104-124). Christ-

church: CPIT.

Brown, M., & Fraser, D. (2009). Re-evaluating risk and exploring educational alternatives. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 9(1), 61-77.

Cameron, J. (2003a). Responding to place in a post-colonial era: An Australian perspective. In W. Adams & M. Mulligan (Eds.), *Decolonizing nature. Strategies for conservation in a post-colonial era* (pp. 172-196). London: Earthscan.

Cameron, J. (Ed.). (2003b). *Changing places: Re-imagining Australia*. Double Bay, Australia: Longueville Books.

Gruenewald, D. (2003). Foundations of place: A multidisciplinary framework for place-conscious education. *American Educational Research Journal*, 40(3), 619-654.

Park, G. (1995). *Nga Uruora: The groves of life*. Wellington: Victoria University Press.

Raffan, J. (1993). The experience of place: Exploring land as teacher. *Journal of Experiential Education*, 16(1), 39-45.

Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion.

Tooth, R., & Renshaw, P. (2009). Reflections on pedagogy and place: A journey into learning for sustainability through environmental narrative and deep attentive reflection. *Australian Journal of Environmental Education*, 25, 95-104.

Wattchow, B. (2006). *The experience of river places in outdoor education: A phenomenological study*. Unpublished Doctorate, Monash University, Melbourne.

Wattchow, B., & Brown, M. (2011). *Pedagogy of place: Outdoor education for a changing world*. Melbourne: Monash University Publishing.

DOXA CONTRA EPISTEME

Af Torbjørn Ydegaard, uddannet vejleder i friluftsliv fra Norges Høgfjellsskole, tyde@ucsyd.dk

.....

Friluftsliv betragtes af mange, og med rette, som noget positivt, som noget der giver den enkelte et velbefindende, en balance i eget liv og en samhørighed med turkammerater og natur. I friluftslivet lærer vi en række positive værdier om os selv – mestring, bevægelsesglæde osv. - om samspillet med de andre og om den natur vi og hele vores kultur er indfældet i og afhængig af.

Hvad er viden?

Men hvad er det lige, helt præcist, vi lærer, når vi lever et liv under åben himmel? Og hvordan er det lige vi lærer det? Det er det denne artikel vil fokusere på.

Om det at lære under åben himmel skriver filosofen Immanuel Kant i sin konklusion i bogen Kritik af den praktiske fornuft: »To ting fylder sindet med stadig og fornyet beundring og ærefrygt, jo oftere og jo mere vedholdende jeg tænker over dem: stjernehimlen over mig og moralloven i mig.« Om stjernehimlen siger han videre, at den »begynder det sted, som jeg indtager i den ydre sanseverden, og udvider den forbindelse, hvori jeg indgår, til et ufatteligt omfang med verdener over verdener og systemer af systemer, og tilmed til grænseløse tider for disse systemers periodiske bevægelser, deres begyndelse og fortsatte varighed.«

Dette er Kants måde at beskrive oplevelsen af den store, uendelige natur og menneskets lidenhed

– men også at vi oplever naturen fra vores individuelle, tilfældige, ståsted; jeg er midt i min egen verden, og du er i din!

Det samme gælder 'moralloven i mig', eller sindet, bevidstheden eller forstanden - også den åbner for en uendelighed, men en uendelighed hvori mennesket ikke forsvinder som et fnug. Tværtimod betyder menneskets forstand, modsat det dyriske instinkt, en løsrivelse fra den blotte eksistens og forlener

mennesket med en storhed, der er komplementær til lidenheden i den ydre natur.

Hermed er antydnet et dilemma, som også berører friluftsliveren: Forholdet mellem den umiddelbare glæde ved et liv under åben himmel på den ene side og løsrivelsen fra naturen og den deraf følgende selvfokusering på den anden side. Kant er filosofiens store rationalist, så for ham er rettidig omhu og brug af forstanden vejen ud af

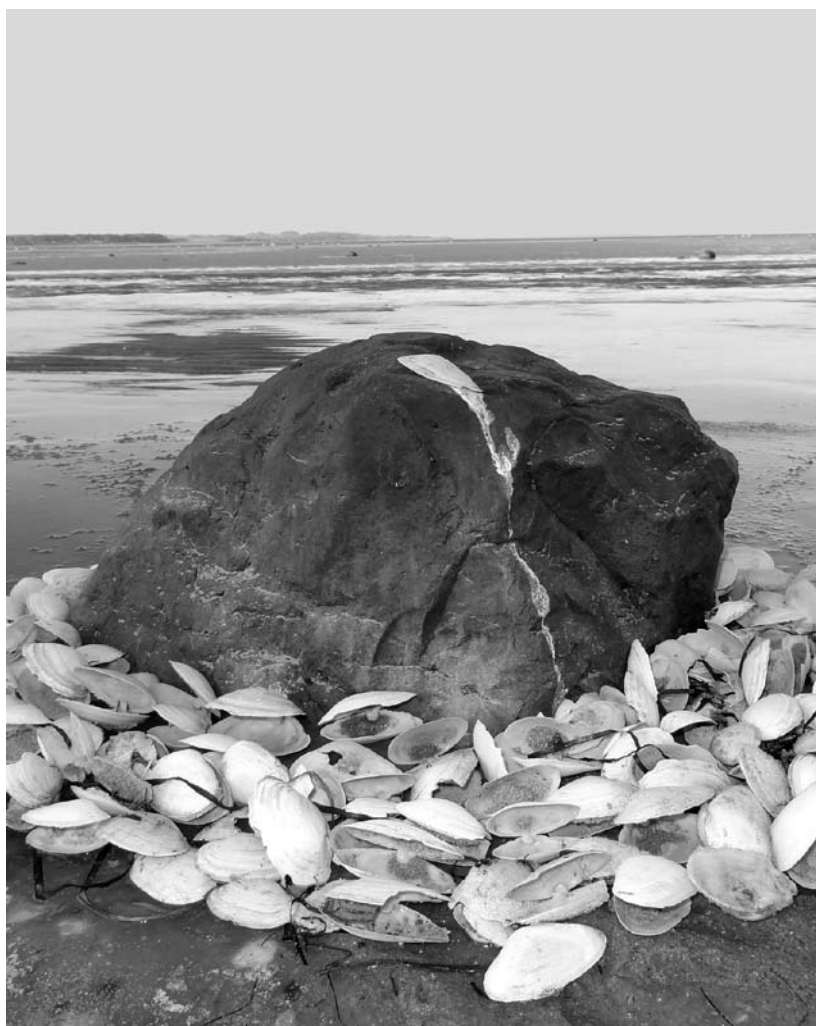

Foto: Martin Johnsen

dilemmaet. Ikke på en sværmerisk og overtroisk måde, så betragtningen af stjernehimlen ender i for eksempel astrologi. Nej, kun egentlig forskning eller »videnskab (kritisk anlagt og bedrevet metodisk) er den snævre port, som fører til visdommens lære.«

Så langt kan jeg følge den gode Kant, men heller ikke længere. For ligesom resten af sin samtid (slutningen af 1700-tallet) antog Kant, at Newtons fysik gav »den for al fremtid holdbare indsigt i verdensbygningen«. Men Newtons fysik faldt til fordel for Einsteins, og i skrivende stund ser det ud til, at Einsteins fysik får sig nogle alvorlige ridser i lakken - for ikke alene er det lykkedes danske Lene Hau at bremse lyset, forskere ved CERN

har nu målt neutrinoer, der bevæger sig hurtigere end lyset, og det burde ifølge Einsteins relativitetsteori ikke kunne lade sig gøre.

Nu har neutrinoer og partikelkanoner ikke så meget med friluftsliv at gøre. Men historien om dem viser, at vores viden om verden - resultatet af vores rationelle brug af fornuften - hele tiden er under forandring, og at gammel viden indimellem må forkastes til fordel for nye ideer og teorier.

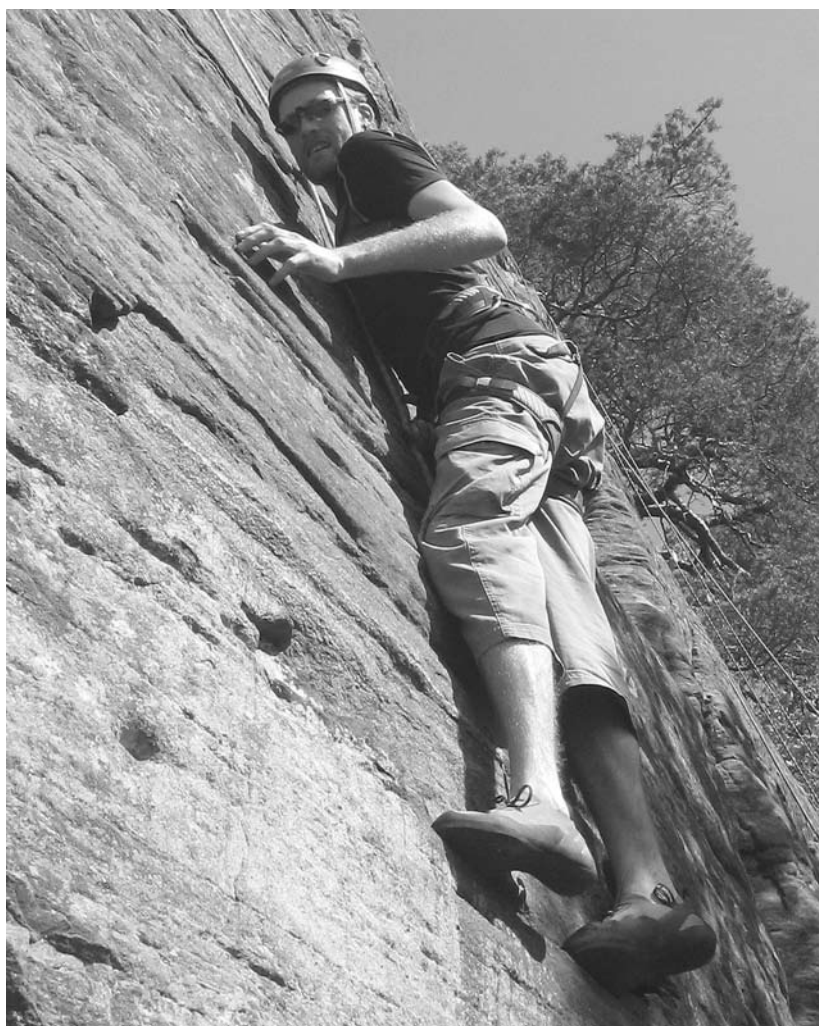
Det er her den gamle græske distinktion mellem begreberne doxa og episteme kommer ind i billedet, for den kan hjælpe os til en drøftelse af vores viden om verden. Om de to begreber skriver Den Store Danske Encyklopædi:

episteme, (gr. 'viden', af epi- og histamai 'stille, indrette'), hos Platon og Aristoteles betegnelse for den universelle viden, der nødvendigvis og altid er sand, og hvis objekter er uforanderlige. Episteme sættes i modsætning til sanseerfaring og til doksa, den mening, der kan være sand i nogle tilfælde og falsk i andre.

Begrebet doxa betegner her den før-sokratiske tanke om viden som ufuldstændig og under udvikling, hvilket indbefatter en løbende kritik af hidtidige positioner. Det var den fremherskende tanke hos de ældste græske filosoffer. Modsat står begrebet episteme for den platoniske og især aristoteliske absolutte viden, der ikke kan diskuteres. For Aristoteles er episteme til gengæld kun ét af tre vidensbegreber – de to andre er techne og phronesis, der betegner henholdsvis håndværksmæssig kunnen og visdom.

Doxa og episteme

De tidligste græske tænkere gav forskellige bud på, hvordan verdens beskaffenhed kunne beskrives; Thales mente Jorden flød på vandet og hans elev, Anaximander, at den svævede i intetheden holdt på plads af afstanden til andre legemer. To ting er vigtige at gribe fat i her, to ting der kendetegner doxa-begrebet; dels at man fra og med Thales begynder at tænke abstrakt om verden, dvs. frigjort fra det direkte observerbare, dels at man netop derfor ikke kan påberåbe sig en umiddelbar sandhed, men må argumentere for sine synspunkter – og må anerkende, at et bedre argument kan falsificere éns ideer. Derfor opfordrede mestrene også deres elever til at kritisere de fremsatte ideer og komme med bedre bud.

Med Platon og Aristoteles ændrede vidensbegrebet karakter og blev til episteme - til absolut sandhed - og som sådan blev det for eftertiden det videnskabelige ideal sådan som også Kant troede det om Newtons fysik. Episteme forbindes med observation, med det at tælle og opregne, for observation anses for den eneste sande kilde til viden. På den måde danner begrebet baggrund for den nærmest konspiratoriske myte om naturvidenskabsmanden i hvid kittel, blottet for enhver antydning af etik og udelukkende fokuserende på naturbeherskelse. Det er en skam, for den forståelse af viden og af skabelse af viden kunne næppe være mere forkert. Og faktisk kan friluftslivet være med til at give os en mere dækkende vidensforståelse.

Pro et contra

Problemet med den epistemiske viden er, at den for at kunne erklæres absolut og sand må kunne bevises - men bevisbyrden er ofte meget vanskelig at løfte, især over tid, sådan som historien ovenfor om Newton, Einstein, Lene Hauslys og neutrinoerne i CERN viser. Langt det meste af vores viden er midlertidig, foreløbig, og står med stor sandsynlighed for fald engang i fremtiden - i morgen, om et år, et årti, engang...

Så er det måske mere hensigtsmæssigt at tænke i doxa-begrebets baner, der jo netop ikke påberåber sig at kende Sandheden, men gerne vil give et bud på sandheden. For hvor episteme foregiver at have fundet det endelige svar, og derfor også afslutter enhver videre søgen efter svar, er doxa bevidst om sin egen midlertidighed. Doxa er derfor kun et forslag, en gisning, et bud eller en hypotese på hvordan ver-

den hænger sammen. Og et sådant bud kan vi kun blive klogere på, ved at teste det mod virkeligheden. Udfaldet af sådanne tests vil falde på en skala fra ren falsifikation til ren bekræftelse, med skiftende grader af mulige fejl-elimineringer af hypotesen ind imellem.

Nu har vidensbegrebet ikke kun interesse for videnskaben, det er også afgørende for, hvordan vi lærer i alle livets situationer, og derfor også for hvordan vi tænker og tilrettelægger læring for os selv og andre. Den absolutte, epistemiske videnstænkning lægger op til docerende undervisning, hvor en vidende lærer fortæller en endnu ikke-vidende elev hvordan verden hænger sammen. I friluftsliv ser vi metoden brugt, der hvor der skal instrueres i anvendelse af regelbundne handle-mønstre, for eksempel i klatring hvor sikring og kommandoråb følger vedtagne best practices, der har vist sig hensigtsmæssige. Men selv best practices kan ændre sig, når et innovativt hoved formulerer en ny hypotese, der viser sig bedre end de gamle mønstre. Det skete for eksempel dengang det gik op for klatrerne, at jo længere ude i en reb-længde de var, med desto længere afstand kunne de sætte mellemsikringer. Det var nyt, og det stred imod den følte oplevelse af det kloge i at sætte mellemsikringer tættere, jo længere ud ad rebet man kom. Men det kom til at danne mønster for en ny best practice.

I det meste vejledning i friluftsliv forholder man sig til doksisk viden, og til en vidensform som kursus-deltagerne med fordel kan tilegne sig gennem egen undersøgende og afprøvende praksis. Hvordan klæder man sig for eksempel til en fri-

luftstur? Det kan gøres på mange måder, og som vejleder kan man med fordel lade deltagerne klæde sig efter tradition og overbevisning - dvs. efter egen hypotese. Hypotesen kan evt. formuleres i tegn, der er konkret observerbare - for eksempel at tøjet holder én varm og tør. Så må overbevisningen stå sin prøve i mødet med vejr og vind, og erfaringerne kan drøftes og spørgsmål som forskellen på bomuld, syntetiske fibre og uld inderst og yderst kan diskuteres og måske kan der formuleres nye (i hvert fald for deltagerne nye) teorier og hypoteser - og så har de faktisk lært noget!

Nogle gange bør man lade sine hypoteser kvalificere af den objektive viden, dvs. den viden der er offentlig tilgængelig (men ikke nødvendigvis sand). Vejleder du en gruppe på en vandretur de 130 km fra Kan-gerlussuaq til Sisimiut i Grønland, og går I uden kort, vil deltagerne hypotese være noget i retning af at gå mod vest. Sandsynligheden for, at I når frem til Sisimiut, er ret beskedet, så hypotesen vil nok blive falsificeret - og du og dine deltagere vil måske endda omkomme i for-søget. Bedre går det, hvis I trækker på den viden der allerede eksisterer om fjeldområdet og tager et kort med. Med kortet i hånden - og under forudsætning af at du ved hvor I er på kortet - kan du hele tiden lade deltagerne træne orientering ved at de laver delhypoteser a la 200 meter mod vest vil vi støde på et vandløb, der mod sydvest leder os frem til en ret stor sø. Den hypotese kan testes, for møder I ikke vandløbet (tegnet) omtrent der, hvor det blev forudsagt, falder hypotesen, og I bør vende tilbage til sidst kendte lokalitet og prøve én gang til. Men metoden forudsæt-

ter, at kortet - den objektive viden - er tilnærmelsesvis sand. Ellers går det galt, som det for eksempel kan, hvis man anvender gamle US Army-kort over Dhaulagiri-området i Nepal. De er tegnet tilbage i 1927, før Nepal blev tilgængelig for opmåling og er derfor i sig selv kun et udtryk for doxa - og viser det sig for en fejlagtig opfattelse af virkeligheden!

I de to ovenstående eksempler lærer den enkelte deltager noget - om at klæde sig til et liv under åben himmel og om at orientere ved hjælp af et kort. Det er deltageren selv, der har været den aktive i læreprocessen. Vejlederen har kun været den rammesættende - og den der med det større overblik også har det endelige, eller i hvert fald moralske, ansvar for gruppens liv og helse.

Perpektivet: Visdommens lære

Indledningsvis stillede jeg spørgsmålene: Men hvad er det lige, helt præcist, vi lærer, når vi lever et liv under åben himmel? Og hvordan er det lige vi lærer det? De spørgsmål kan vi besvare nu.

Det sidste spørgsmål først: Vi lærer ved at relatere vores teorier og afledte hypoteser til den oplevede virkelighed. Hvor vi har vores teorier og hypoteser fra er ligegyldigt; det kan være hjemmestrikkede ideer, der, hvis de ikke falder i mødet med virkeligheden måske giver afsæt til innovationer, og det kan være mere eller mindre autoritative kilder, som i eksemplet med kortet. Eller det kan være en vejleder i friluftsliv. De autoritative kilder giver ofte en øget sikkerhed.

Det første spørgsmål: Først og fremmest lærer vi at forholde os

kritisk til vores egne ideer, for det er gennem den form for kritik, vi udvider vores rationelle viden. I anden instans lærer vi så noget konkret, som for eksempel hvilken påklædning, der er hensigtsmæssig i hvilke situationer - vi bliver kloge på livet under åben himmel. Og i tredje instans kan vi lære at vores kritik af de autoritative kilder kan være med til at ændre dem og forbedre dem, som i historien med kortet fra Nepal.

Dette leder frem til Karl Poppers teori om de tre verdener. Verden 2 repræsenterer den individuelle bevidsthed - min og din og alle de andres bevidsthed - med de tanker, erfaringer og oplevelser vi hver især har. Det er de tanker jeg gør mig, mens jeg skriver dette. På den måde er de forskellige Verden 2'ere netop forskellige. Men de har også mange træk fælles, i hvert fald med dem, der har nogenlunde samme baggrund og opvækst. Det er i Verden 2 kritikken af egne ideer finder sted. Men det er mødet med omverdenen - med Verden 1 og Verden 3 - der giver anledning til denne kritik. Verden 1 er den konkrete, fysiske verden. Det er skovens træer og vindens susen i trækronerne, det er tunneldalen, bækken i dens bund og stigningen op ad dens bratte sider. Og det er mine fingres dans på tastaturet, mens mine Verden 2-tanker omdannes til ord på computeren. Verden 3 er til gengæld den objektive viden, den viden der er gjort objektiv, det vil sige den viden der ikke længere udelukkende er bundet til individets Verden 2. Idet den tekst jeg nu skriver offentliggøres er den blevet objektiv - men selvfølgelig ikke nødvendigvis sand!

Det er altså ikke omverdenen, der

lærer én noget i mødet med den. Heller ikke i friluftslivet. Det er én selv, der i mødet med omverdenen reviderer allerede eksisterende opfattelser. Men det er ikke ligegyldigt, hvilken omverden man møder. Man kan selvfølgelig udvide sin viden om vejr og vind ved at læse i en bog - og det kan i nogle situationer være en rigtig god ide at gøre det. Man kan også udvide sin viden ved at være i vejret og mærke vindens rusken - og det giver måske en viden med klangbund i noget alment menneskeligt, fra længe før vi bosatte os i opvarmede, airconditionerede huse. Eller man kan få det bedste fra begge møder, ved at drøfte Verden 1-erfaringerne med en vejleder, der repræsenterer en større, objektiv Verden 3-viden.

På den måde kan der sættes begreber og perspektiver på Verden 1-erfaringerne - det Kant betegnede som den snævre port, som fører til visdommens lære. Og det er måske ikke den ringeste vej til techne og phronesis!

Litteratur

Andersen, Frode Boye (2000): Tegn er noget, vi bestemmer. DLH/JCVU, Århus.

Flyvbjerg, Bent (1992): Rationalitet og magt. Akademisk Forlag, København.

Jensen, Hans Siggaard et.al. (2006): Tankens magt. Lindhardt & Ringhof, København.

Kant, Immanuel (2000): Kritik af den praktiske fornuft. Hans Reitzels Forlag, København.

Popper, Karl (1979): Objective Knowledge. Routledge, London.

Popper, Karl (1989): Conjectures and Refutations. Routledge, London.

www.denstoredanske.dk

FRILUFTSLIV MELLEM KROPSØKOLOGIENS NYE MODSÆTNINGER

Af Henning Eichberg, professor, Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet,
heichberg@health.sdu.dk

.....

Mennesker sidder i en foredragssal og taler om naturen. Lad os foretage et eksperiment. Vi spørger: Hvor er naturen her i rummet? Folk kigger sig omkring. Stolens eller bordets træ - er det nu natur? Næppe som sådan. Måske står der en enkelt indendørs-plante, men virker den ikke kunstig - og er den måske lavet af kunststof? Er naturen helt gemt væk fra vor verden? ... Efter en del tøven begynder den ene eller den anden i salen at le. Folk ser hinanden i ansigtet. Aha-oplevelsen breder sig. Noget naturligt er der alligevel. I vore ansigter - ansigt til ansigt - finder vi naturen.

Natur er altså ikke bare »naturlig«. Og desuden er naturen historisk foranderlig.

Tre grønne bølger

Friluftslivets og naturforståelsens historie har ikke udviklet sig lineært, men i bølger. Fra mellem 1770 og 1820 begyndte folk at vandre ud i naturlandskaber som heder og bjerge og opdagede dem nu som noget værdifuldt, hvor man tidligere havde foragtet eller frygtet disse områder og søgt at undgå dem. Man begyndte at dyrke gymnastik i det grønne og oprettede gymnastikpladser mellem træerne, hvor man tidligere havde udøvet de adelige legemsøvelser – eksercitierne - indendørs i haller. Og så var der nye former af løb, svømning og ridning. Romantikken skabte en overbygning af litteratur og billeder af stærk følelsesladet karakter, og først i kraft af denne følelsesrevolution kunne mennesker opleve naturen på den sværmeriske og værdibesatte måde, som i dag betragtes som »naturgiven«.

Nye impulser mellem 1900 og 1930 forstærkede denne proces og skabte fornyede former for udfoldelse og praksis. Ungdomsbevægelser - spejdere, woodcraft folk, socialistisk ungdom DUI og tyske vandrefugle - strømmede ud i naturen for at dyrke deres selvorganiserede lejlighed og lege i det grønne. Den engelske sport opstod og udbredtes som outdoor games, som

lege på grønsværen. Gymnastikken, som efter den første grønne bølge havde trukket sig tilbage til gymnastiksalen, invaderede nu igen det grønne. Livsreformsbevægelser og vitalismen introducerede nøgenkultur og anden friluftaktivitet. Og så blomstrede skisport og orienteringsløb, cykelsport og badeanstalter, legepladsbevægelsen og parkanlæg i byerne. Johannes V. Jensen og Jeppe Aakjær satte nyromantiske ord på de nye erfaringer, og naturfrednings-sagen oversatte alt dette til fredningspolitik.

Fra 1970'erne ændredes praksis på ny, men nu i mere forskellige og modsætningsfyldte retninger: turcykling og bymarathon, ø lejr og mountain biking, grønne græsrodsaktiviteter og golfboom, jogging og højteknologiske ekstremaktiviteter. På det overordnede plan ændredes perspektivet fra naturfredningens beskyttelsesintention til økologien som en ny forestilling om sammenhæng.

Og efter den tredje grønne bølge?

Den tredje grønne bølge har frembragt mange nye praksisformer og rammebetingelser for natur- og friluftslivet, men den har ikke forvandlet vor verden til et romantisk naturlandskab. Vi er ikke dér, hvor vi måske med Ulf Lundell drømte os hen:

»Jeg er skabt til åbent landskab...

Med hanegal på afstand og med langt til næste hus.«

Hvor står vi nu, 30 år efter de tre grønne bølger blev beskrevet? Sommerlande og vandlande - fra Lalandia til Bon Bon Land - tilgodeser familiernes behov for et midlertidigt liv i en kunstig, gerne eksotisk som-om-natur. Verdens regnskove dør fortsat eller måske endda med forøget hastighed. Mens forskere og politikere dyrker illusionen om gennem genetic engineering at berige naturen, forsvinder der hver dag 130 dyre- og plantearter fra kloden. De miljøaktive græsrodsbevæ-

gelses er mange steder gået i opløsning eller overlever som halvbureaukratiske NGO'er, mens besætterlandsbyerne med deres runde træhuse er ryddet af vejen. Grønne partier blev nogle steder til regeringspartier, der sikrer den industrielle kapitalismes globalisering. Bilismen har vokset sig større i Danmark og trukket nye motorvejanlæg med sig. Befinder vi os i en ny restaurativ periode?

Men på den anden side eksperimenterer skoler med »den grønne dag« og bringer børnene ud i skoven en gang om ugen. Natur- og friluftsgårde tiltrækker folk. Der er blevet oprettet naturvejlederruddannelser og -jobs. Idrætsorganisationerne ansatte konsulenter til at gøre idrætten »grønnere«. Græsrodder stiftede »Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv«, og højskoler tilbyder strabadsture, bike & hike, havkajak, telemarkski, snowboard, windsurfing og overnatningsture. Grøn mad har fundet sin faste plads på supermarkedets hylder. Greenpeace er aktiv og populær, Robin Wood kæmper om verdens skove, og Dyrenes Befrielsesfront har skabt uro. Skovbørnehaver bringer de små i kontakt med det grønne - skønt med øget bustransport til følge. Lokale- og Anlægsfonden, som oprettedes på baggrund af den brede kritik af idrættens containerarkitektur, fremmer innovativ handling - ikke mindst gennem kunstigt nedkølede skøjteanlæg på Kongens Nytorv og i andre bykerneområder. Og kunststof-ski-bakker vokser frem på dansk grund - surrogatnatur for et land, der mangler bjerge, is og sne?

Overordnet planlægger man danske nationalparker og - efter halvandet århundreders dræning og »landvinding« - Danmarks genforsumpning. Den borgerlige politiks antigrønne backlash fra 2001 måtte snart derefter korrigeres (dengang med Connie Hedegaard som ansigt på). Ordet »friluftsliv« begreb blev til et engelsk, tysk, internationalt begreb. Og den nyere bevægelse »ud i det grønne« er præget af ældre - til forskel for de ungdomskulturer, der bar modernitetens tre grønne bølger.

Prøver man at karakterisere aktuelle eller at forudsige kommende tendenser, så vælger man normalt mellem to muligheder. Enten bestemmer man en herskende tendens og forlænger denne ud i fremtiden - fortsættelsens vej. For naturbrugets historie er fremskridts-tanken et typisk eksempel på en sådan ekstrapolation, der peger på teknologiske løsninger for alt muligt. Eller man spår den store forandring, gerne det helt store spring - omvæltningens vej, som kan have enten et katastrofe- eller et revolutionsperspektiv. I naturbrugets historie har dommedagsprofetier spillet en vigtig rolle

især siden 1970'erne. Natur- og friluftslivets historie med sin bølgestruktur lægger imidlertid hverken op til det første eller det andet, skønt både kontinuiteter og diskontinuiteter bliver synlige. Den konfigurale betragtning får mere gavn af spørgsmålet, om eller hvor der tegner sig nye modsætninger - altså en tredje og mere dialektisk søgende tilgang.

Naturbegrebets nye konfiguration

Hvor er vi henne med naturen? Skønt svaret ud fra de nyere praktiske erfaringer er sammensat, modsigelsesfuldt og næppe entydigt, viser det nævnte eksperiment i indledningen, at en ny naturforståelse har vundet frem. Det tredje naturbegreb efter de to, som man tidligere havde brugt med kulturel selvfølgelighed, har taget klarere former.

Menneskets ansigt er nemlig ikke naturligt, fordi alt er natur, altså fordi mennesket - set med naturvidenskabens øjne - er et væsen af fysikalsk, kemisk og biologisk art. Naturligheden i denne forstand ville, historisk set, svare til naturbegrebet fra tiden før den første grønne bølge - ordensnatur, natur som det hele, som i begrebet »naturvidenskab«. Dette naturbegreb lever ganske vist videre i bedste velgående og i mange varianter, men karakteriserer ikke den skitserede situation. Menneskeansigtet er ikke naturligt, fordi det er biologisk.

Vort ansigt er heller ikke naturligt, fordi vi har befriet os fra den menneskeskabte unatur, og tilhører den originale »grønne« verden, som vi kan nå frem til ved at gå »ud« i eller »tilbage« til naturen. Vi er ikke naturlige i den befrielses, autenticitets og modverdens forstand, som de tre grønne bølger skabte modernitetens revolutionære drømme om. Dem har vi ganske vist ikke glemt, men de passer ikke til den nævnte situation. Det er heller ikke nødvendigt, at vi - vort ansigt - bliver beskyttet gennem den slags fredning, som naturen ellers har godt af.

Snarere har vi natur i ansigtet, fordi der er en indre pointe i naturen, som vi bærer med os som mennesker, på godt og ondt. »Under brostenene ligger stranden«. Dette tredje naturbegreb - med og efter den tredje grønne bølge - er imidlertid ikke bare godt skjult i vort indre, men kommer til udtryk udadtil. Dels ser det ud til, at naturen snarere viser sig gennem menneskenes rynker end gennem det glatte, smarte ansigt, som fitnessindustrien dyrker - altså indre økologi som kropøkologi. Dels kommer naturen til udtryk gennem menneskenes praktisk-aktive forhold til medver-

denen - altså en slags politisk økologi. Denne natur er værd at kæmpe for - ikke først og fremmest ved at frede, men ved at nyskabe den, gennem innovativ økologisk aktion.

Fra naturfredning til økologi - naturbegrebets konfigurationskifte er ikke indskrænket til det begrebsmæssige. Overbygningen har en basis i folks kropslige praksis. Det viser sig i rummets konfigurationer. Ved at løbe, altså i en basal idrætslig praksis, har folk i høj grad forladt det standardiserede rum og løbebanens rette linie. Jogging, bymarathoner med deres karnevalistiske træk, løbetræf og andre løbformer som bred folkelig praksis forholder sig snarere til stedet end til rummet. Løbet fører hen til og labyrintisk omkring de unikke steder i menneskenes livsverden, til place snarere end space. Det her er min by, siger fødderne. Du min skov, siger løbet. Det her er min vej.

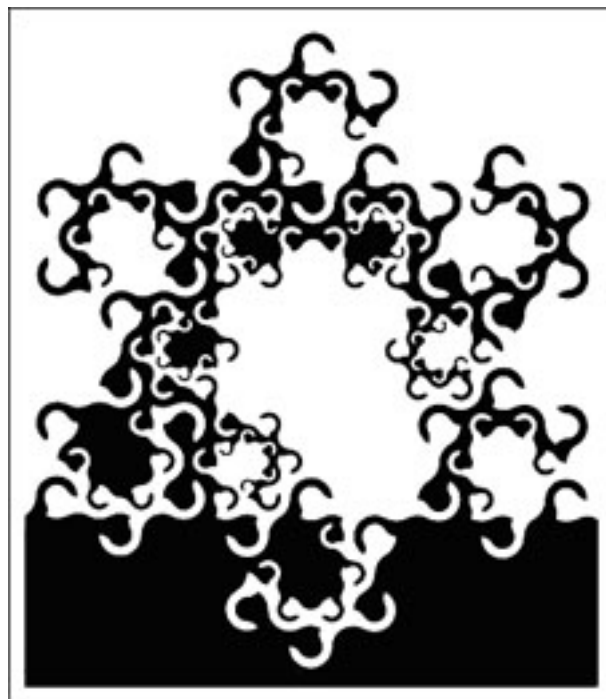
Naturens fraktale antigeometri

I takt med den tredje grønne bølge gav en opdagelse fra 1970'erne os et nyt intellektuelt instrument i hånden til nærmere at beskrive forholdet til naturen. Det var opdagelsen af det fraktale.

Folkets løb gennem byen og løberens vej gennem skoven, rynkerne i ansigtet og de grønne blade på træet er karakteriseret ved et fælles niveau af kompleksitet, som er placeret et tredje sted mellem kaos og den rette linie, mellem total uorden og den panoptiske geometri. Denne tredje dimension har man ud fra matematiske overvejelser og computersimulationer kaldt den fraktale dimension.

Fraktalernes geometriske former kontrasterer mod de klassiske »glatte« former af trekant og kreds, parallel og kugler, som den vesterlandske skoleviden har opdyrket gennem århundreder, som om de konstituerede »den egentlige« geometri. Livets former, som vi kalder naturlige, lader sig imidlertid ikke beskrive gennem den glatte, panoptiske geometri. Planteformer og skyer med deres bizarre æstetik, vandhvirvler og kystlinier, kropsceller og blodårer, fiskestimer og menneskemængder danner mønstre, som man tidligere har kaldt »matematiske monstrummer« eller »naturens luner«. Eller som man plejede at omskrive som besynderlige, blæksprutteagtige, boblende, bumsede, flimrende, foldede, forgrenede, forvirrede, hvirvlende, indviklede, kornede, knortede, knudrede, krøllede, labyrintiske, mærkelige, omsiggribende, pjuskede, polypagtige, rynkede, sammenfiltrede, skummende, slangebugtede, slyngede, snoede, snørklede, sprudlende, sære, tangagtige, tilfældige, trævlede, uigennem-

skuelige og vilde. Den nye fraktale geometri nærmer sig disse naturlige formers matematiske beskrivelse.

Det drejer sig imidlertid om mere end en matematisk rationalisering og i det hele taget om mere end former. Der er følelser og lidenskaber i spillet, angst og lyst. Miljøets dybdepsykologi viser i retningen af en »materialistisk psykoanalyse«. Fraktalerne åbner op for en slags antigeometri. (Anti-)geometrisk form, kropslig praksis og dybere følelser hænger sammen i en medverdens økopsykologi.

Natur- og friluftsliv består ved en nærmere betragtning af fraktale bevægelser. Det gælder også de labyrintiske bevægelser, som karakteriserer byen som bevægelseslandskab. I denne forstand ligger byen netop ikke uden for natur- og friluftslivets verden.

Bevægelseslandskaber og kropsökologi

Naturens konfigurationer - det være sig som det fraktale eller som det større - er altså ikke kun et spørgsmål om filosofisk forståelse og heller ikke kun om kontemplativ praksis. Naturen står midt i de aktuelle politiske modsætninger. Et andet eksempel: Store dele af dansk landbrugsjord er blevet braklagt gennem de senere år og årtier. Jordens økonomiske værdi har forvandlet sig til det modsatte: Man bliver subventioneret for ikke at dyrke jorden. Denne paradoksale situation kalder på en ny samfundsmæssig vurdering af, hvad vi vil med vort land i stedet for den tidligere produktivisme. Projekter om »brugsnaturen« er blevet udviklet for at ny-

skabe landskabet, som oplevelses- og bevægelseslandskab for bl.a. byboere.

Igen befinder man sig dermed uden for den gamle dialektik mellem naturens kolonisering - gennem urbanisering, facilitetsbebyggelse, asfaltering etc. - og naturens fredning. Der er næppe noget i det nedslidte landbrugslandskab, der fortjener at blive fredet. I stedet skal steder af ny kvalitet etableres, det være gennem stisystemer, landarter, kunstige urskove eller idrætslandskaber af ny art.

Uanset hvad man konkret satses på, kan det føre til sammenstød med jordejernes ejendomsret. Forestillingen om friheden for privatejendommen står imod folks frihed til at bevæge sig i deres land, eller hvad man i den nordiske tradition kalder allemandsret. Forskellige frihedsbegreber støder sammen – der er lagt op til kulturkamp. Hvilket frihedsbegreb refererer »fri«-luftslivet til?

Landskabet er ikke kun det grønne land »derude«. Byen er et bevægelseslandskab. By som bevægelseslandskab

er noget andet end titlen »grøn by«, som nogle kommunalbestyrelser konkurrerer om - og alligevel ikke helt forskellig. Til fælles har de, at »det grønne« ikke kun ligger »derude«, og derfor er der lagt op til sammenstød »her hvor vi bor«. Og natur- og friluftsliv er her, hvor vi bevæger os.

Ikke mindst inden for idrætten er der lagt op til sammenstød. »Grøn idræt« er mere end retningslinjer for sparsomt naturforbrug ved gymnastikstævner eller økologisk mad i idrættens cafeteria. Det er i idrættens bevægelse selv, at idrættens økologiske kvaliteter og modsigelser fremtræder. Der er praktisk-kropslig, bevægelseskultur forskel mellem idræt som en del af naturforbruget, idræt som naturfredning og idræt som innovativ kropøkologi. Hverken friluftsliv eller »naturen« går op i en højere enhed, men der er nordisk friluftsliv, der »ikke efterlader spor«, side om side med adventure race – og de unges parkourløb i storbyens »jungle« side om side med de ældres vandretur ud i det grønne. Og alligevel...

DANSK FRILUFTSLIV 25 ÅR

Af Erik Jegsen, efterskolelærer og tidligere bestyrelsesmedlem, jegsen@privat.dk

17. januar i år fyldte Dansk Friluftsliv (tidligere Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv) 25 år!

Historien bag dette er at en mindre gruppe af natur- og friluftslivsinteresserede personer mødtes på Den jyske Idrætsskole i Vejle. Dette var 1.-2. november 1986, og en af diskussionerne drejede sig om vejlederfunktionen i Danmark. I forlængelse af disse drøftelser opstod tanken, at det måske var en idé at stifte en forening med det formål at »skabe, udbygge og vedligeholde kontakt mellem personer, der arbejder med vejledning og undervisning i natur- og friluftsliv. Dette forum skal forstås bogstaveligt som et 'mødested', altså ikke en traditionel organisation eller forening, men en tværfaglig sammenslutning, der arbejder på at styrke nordisk friluftslivstradition med det formål at skabe harmoni mellem mennesker og natur såvel som mennesker imellem«.

Der blev nedsat et lille udvalg, der fik til opgave at forberede det praktiske og det formelle, såsom forslag til formål og vedtægter. Udvalget bestod af Terkel Berg-Sørensen, Ib Ivar Dahl og Jørgen Thorup Nielsen. Udvalget skulle også indkalde til stiftende generalforsamling i begyndelsen af 1987. Første møde i udvalget var hos Ib den 28. november, og Terkels udkast til vedtægter blev grundlaget for denne.

Generalforsamlingen fandt sted den 17. januar på Den jyske Idrætsskole, og der deltog 18 personer. Af disse er Terkel Berg-Sørensen, Jørgen Thorup Nielsen, Dan Panton, Lars Borch Jensen, Axel Edinger og Flemming Johannsen stadig medlemmer!!! På mødet enedes man om at stifte »Dansk Forum for Natur- og Friluftsliv« (DFNF kaldet i daglig tale). Den første bestyrelse bestod af Axel Edinger (formand), Ib Ivar Dahl (næstformand), Jørgen Thorup Nielsen (kasserer) og Terkel Berg-Sørensen (sekretær).

Gennem de første 15 år var Terkel Berg-Sørensen, som sekretær, den kontinuerlige bestanddel af bestyrelsen. Efter at han stoppede her, fortsatte Terkel som bl.a. korrekturlæser på bladet ligesom han er en aldrig svigtende dirigent på årsmøderne. Terkel Berg-Sørensen er foreningens æresmedlem nr. 1. Over et spænd på 22 år var Erik Jegsen (tidligere Pedersen) kasserer, og hele tre gange har han samtidig med kassererarbejdet varetaget formandskabet. For et år siden stoppede Erik i bestyrelsen, og varetager nu revisorjobbet. Foreningens æresmedlem nr. 2 er Carsten Damsgaard, der startede Friluftsbogklubben før han kom i bestyrelsen. Han stod for bogklubben i en lang periode, og var redaktør for Dansk Friluftsliv gennem de mere end 10 år han var bestyrelsesmedlem.

Foreningsbladet var og er den primære og nødvendige livline mellem

bestyrelse og medlemmer. Derfor er der også lagt mange tanker og kræfter i bladudgivelsen. Bladet har gennem alle årene indeholdt rigtig mange engagerede, inspirerende og debatskabende artikler. Et hjerteresuk fra samtlige redaktører har i årenes løb gentaget sig. Bladet er ikke blevet medlemmernes talerør! Det har primært været bestyrelsen, med redaktøren som omdrejningspunktet, der har produceret bladene. Bladet, hvis jubilæumsudgave er nr. 87 i rækken, beskriver DFs historie i store træk. I de første 6-7 år var bladene beskedne i omfang og udformning. På et tidspunkt, blad 20 i 1993, opstod der så store problemer med at få lavet bladet, at vi (Terkel og Erik) selv fotokopierede og sammensatte et nødblade - »for noget måtte der jo ske!«. Dette var nok den største krise i DFs historie, og heldigvis blev krisen vendt til et gode, da Lars Ottosen blev redaktør for blad nr. 21, der samtidig blev navngivet »Dansk Friluftsliv« på foranledning af Søren Andkjær, den daværende formand.

En kort gennemgang af bladets redaktører gennem de 25 år starter med Ib Ivar Dahl og Frank Hansen, der sørgede for blad nr. 1-3, derefter Ib alene med nr. 4. Lis Reinholdt Kjeldsen (tidl. Rasmussen) overtog posten og styrede bladene 5 til 18. Lene Schmidt Pedersen tog sig af blad 19, der var første nummer i den nu kendte størrelse og blad 20 (hjulpet af Terkel og Erik). Lars Ottosen tog derefter en lang årrække med bladene

21 til 32. Selvfølgelig har vi altid tænkt på årstiden og aktuelle emner når vi i bestyrelsen diskuterede de kommende blade, men alligevel er det først med nr. 25 at forsiden prydes af »temanummer om Uddannelser«. Lars fortsatte så i et triumvirat med Carsten Damsgaard og Bo Fisker med blad 33 til og med 38. Hvorefter Thorben Lundø tog en lang tårn med bladene 39 til og med 49. Det var i denne periode at der kom farver på visse af siderne i bladet. Blad 50 var igen redigeret af Carsten Damsgaard og Lars Ottosen. Hvorefter Carsten klarede blad 51 »alene«; og han fortsatte så redaktionen i samarbejde med Terkel Berg-Sørensen fra nr. 52 til og med nr. 58. Hvor vi atter fik et triumvirat på redaktørposten i nr. 59, nemlig Carsten Damsgaard, Mads Brodersen og Terkel Berg-Sørensen. Fra nr. 60 til 65 udvidedes redaktionen til 4 personer, da Louis Sørensen gik med i arbejdet. Og så var der blad 66, som Carsten og Terkel klarede. I nr. 67 var Peter Bentsen med Carsten og Terkel i redaktionen af temanummeret om Friluftsliv og profession. Hvorefter temanumrene snarere var reglen fremfor undtagelsen. I nr. 69 var vi tilbage med Carsten og Terkel på posten, det var et nummer om Vinterfriluftsliv; og det var i øvrigt sidste nummer Carsten Damsgaard redigerede. Hvorefter Martin Johnsen tog over, og han er fortsat redaktøren af bladet, nu på 5. år. Undervejs har han fået hjælp af Mads Brodersen, Terkel Berg-Sørensen, Mathilde Vædele Juel Jensen (nummer 70 om Spejderbevægelsens 100 år), Flemming Mumm, Johnnie Bøtke Laursen (blad 72 om Havkajakseminar), Dieter Toftkjær Sørensen og Peter Bentsen (blad 74 om Udeskole og blad 75 om Friluftsliv i bevægelse).

Blad 76 handlede om Internationale perspektiver på friluftsliv. Mads Brodersen var atter medredaktør i nr. 78, der var et nummer om Sejlads. - Og som i øvrigt var første blad med Dansk Forum for Natur- og Friluftslivs nye navn: Dansk Friluftsliv; sådan at blad og forening hedder det samme! Nr. 80 handlede om Forskning i friluftsliv i Danmark, hvor Peter Bentsen atter var medredaktør. Nr. 81 var et blad om Friluftsliv og håndværk. Rasmus Simonsen var medredaktør på nr. 82, der var et blad om Højskolernes friluftsliv. Nr. 83 handlede om Natur- og friluftslivuddannelser i Danmark. Nr. 84 om Kvinder og friluftsliv. Og nr. 86 om Muligheder og begrænsninger for friluftsliv. Ligesom det kommende nr. 87 må blive styret af Dansk Friluftsliv - forum for natur- og friluftslivs første 25 år!

Søren Willeberg fik sat DF ind i den digitale virkelighed, da han som første webmaster fik lavet en hjemmeside for Dansk Friluftsliv. Sammen med Thorben Lundø fik vi erhvervet navnet 'www.danskfri-luftsliv.dk' i foråret 2001, og præsenterede foreningens indtræden i det nye årtusinde. Søren stod for hjemmesiden de første tre år, og udover en flot hjemmeside blev en stor del af DFs kommunikation lagt over på nettet frem for via brev eller telefon. Hjemmesiden var med til at åbne foreningen udadtil. Efter at Søren Willeberg stoppede, havde bestyrelsen ikke umiddelbart en ny ildsjæl til hjemmesiden. der så lå noget underdrejet. Peter Bobach fra Aalborg satte skub i den igen i foråret 2004. Ideen var at der skulle være mere liv i hjemmesiden, - flere nye artikler og nyheder om aktiviteter m.m. Ved årsmødet samme år blev Flemming Mumm

valgt ind som suppleant i bestyrelsen, og han overtog hjemmesiden som sin del af bestyrelsesarbejdet. Et nyhedsbrev blev introduceret. Meningen var at dette kunne komme 'hurtigt' med informationer, stillingsopslag osv. Peter Bentsen stod bag dette nyhedsbrev, der desværre fik en kortere levetid over et par år, hvorefter det stille døde ud. Tankerne om, at hjemmesiden skulle være artikelbase blev luftet, og i dag er alle de gamle numre af vores blad lagt ind på den. Mathilde Vædele Juel Jacobsen og Jacob Steensen overtog hjemmesiden i foråret 2008, og da Mathilde trak sig fra bestyrelsen året efter, så er det Jacob der har haft den ofte utaknemlige post med vedligeholdelse og ajourføring af hjemmesiden. Sidste forår prøvede vi at skabe mere liv på den ved at tilknytte Lars Lauridsen til den sammen med Jacob Steensen. Godt har hjemmesiden det ikke, den er p.t. nødlidende. Det er ikke helt let at kombinere to så modsatrettede interesser som natur- og friluftslivet på den ene side og internetarbejde på den anden.

I 1994 tog Carsten Damsgaard et optimistisk initiativ og startede en bogklub, der straks blev en succes, og det er et imponerende stort antal bogtitler, som foreningens medlemmer har været præsenteret for i årenes løb. Da Carsten stoppede i bestyrelsen overtog Søren Gerdes bogklubben. I 2008 overtog Tue Kristensen arbejdet med bogklubben, der samtidig skiftede karakter fra bogsalg til boganmeldelse. Begrundelsen var, at bøgerne i disse internet-tider oftest kan købes billigere end bogklubben kan sælge dem. Og ikke længe efter ophørte bogklubben formelt og reelt med at eksistere; bladets redaktør over-

tog anmelderjobbet. Og det var så den epoke i friluftslivet! Et godt billede på at livet er i forandring og at vi hele tiden skal se fremad og tilpasse os de tekniske landvindinger og den virkelighed der er.

Johnnie Bøtker Laursen kom i bestyrelsen i 1999, og blev hurtigt en dynamisk, initiativrig og udadvendt formand, som har været igangsætter af mange spændende tiltag. F.eks. omkring dannelsen af Havkajaksamrådet, det første af de tre samråd vi har været med til at starte indenfor friluftslivets mere risikofyldte aktiviteter. De andre samråd er indenfor klatring og kanosejlds. DFs rolle i samrådene har været som 'fødselshjælper', og når samrådet så har kunnet stå på egne ben, så har vi formelt trukket os ud af dem og vurderet at de måtte leve videre uden vores hjælp. Samrådene har egne hjemmesider, afholder seminarer og ud-

danner instruktører efter de fælles retningslinjer der er aftalt.

Axel Edinger blev DFs første formand, og styrede foreningen gennem de første år. Axel havde et inspirerende engagement og han ydede en stor arbejdsindsats. Hvor der bl.a. på den første generalforsamling (Den frie Lærerskole i Ollerup) blev diskuteret 'vejledningsbegrebet'. Hvor DF blev optaget i Friluftsrådet, og hvor vi fik bevilget driftstilskud via tipsmidlerne/Friluftsrådet. Et driftstilskud vi gennem alle årene har fået, og uden dette havde vi næppe stået der hvor vi står i dag. I 1990 holdtes årsmødet på Assens Efterskole, og efter en større debat i bestyrelsen op til årsmødet, meddelte Axel at han stoppede som formand for at hellige sig arbejdet på Gymnastikhøjskolen ved Viborg. Debatten gik kort sagt ud på, om det var rimeligt at omtale sin arbejdsplads sammen med sin position i bestyrelsen. El-

ler om man alene skulle have sit navn og adresse omtalt i bladets kolofon. Sidstnævnte holdning var der flertal for, ud fra en betragtning om at man som bestyrelsesmedlem i DF repræsenterede DF og ikke sin arbejdsplads! Ny formand blev Erik Pedersen (senere Jegsen). Bestyrelsen udvidedes fra 4 til 5 medlemmer. Sammen med Torbjørn Ydegaard arrangerede DF et vinterfjeldskursus i Norge i 1991. Arrangementet blev vellykket, og måtte dubleres, men er nu aldrig blevet gentaget. De fleste af bestyrelsens møder holdtes i Odense, og på et af møderne, holdt på 'Badstuen', blev vi opsøgt af en større gruppe af personer der ville have en forklaring på hvad det var for noget - Dansk Forum - der holdt bestyrelsesmøde! Vores fulde navn stod ikke på oversigtstavlen, og da vi havde forklaret at vi ikke var en racistisk og indvandrerfjendsk forening, så gik de igen! Perioden var også præget af

Foto: Martin Johnsen

Foto: Martin Johnsen

mudderkastning og bedrevidende bekrigelse af hinanden indenfor forskellige interesser indenfor klatring og kajakbygning. Bl.a. blev formanden af et bornholmsk medlem bedt om at stoppe et seminar om træklattring på Gymnastikhøjskolen i Viborg. Et seminar der var arrangeret af DF sammen med Center for Friluftsliv, og vort daværende bornholmske medlem mente at formanden burde og skulle stoppe seminaret pga. manglende faglige kundskaber hos arrangørerne! Denne kamp om korrekthed kulminerede med dannelse af en ny og meget smal Dansk Vejlederkreds, der ikke var organiseret i DF, hvorfor vi ikke omtaler denne mere, - den eksisterede vistnok kun i nogle år. 1993 blev Søren Andkjær formand, og bestyrelsen udvidedes med yderligere en person. Målet var at give DF nyt liv og

samtidig markere en afstandtagen til den senere tids udvikling og debat i Dansk Friluftsliv. Det var i Søren's formandstid at udviklingen accelererede i form af de 'store' institutioners interesse på området. DGI, den store folkelige organisation, tog friluftslivet på programmet og lavede kurser, regionale friluftsudvalg samt en friluftslederuddannelse. Danmarks Højskole for Legemsøvelser - universitetsuddannelsen i idræt i København - barslede med en 1-årig uddannelse i friluftsliv. For foreningens vedkommende så vi os selv som et organ, der samler, koordinerer og forsøger at skaffe sig overblik over friluftsområdet. Og ikke mindst arbejder for det enkle og naturlige friluftsliv. 1995 fik Søren Andkjær job i Bø i Norge, og så kom Erik Jegsen igen i spil som formand. Ikke en optimal løsning,

men den bedste i situationen. At være kasserer og formand i samme person lykkedes mest fordi Terkel Berg-Sørensen nu var pensioneret (sådan da, - han kan jo ikke holde sig helt væk fra højskolearbejdet) og derfor kunne trække et ekstra stort læs i denne tid. Hvor vores antologi også udkom i forbindelse med 10-årsjubilæet. I denne periode var vi bl.a. involveret i en sag hvor et af vore medlemmer; Qatanngut-gruppen, der organiserer ture i Grønland, løb ind i problemer med Rejsegarantifonden. Via os fik vi Friluftsrådet ind i sagen, der bestemt kunne være af principiel betydning for mange af vore medlemmer. Rejsegarantifonden krævede, kort fortalt, at Qatanngut-gruppen skulle ligestilles med et rejsebureau og derfor skulle stille en betydelig økonomisk garanti for at måtte lave ture til Grønland fremover. Rejsegarantifonden mente at hvis en rejseleder får hel eller delvis betalt rejse, så er foreningen et rejsebureau. Heldigvis vandt 'vi' sagen; det ville være umuligt at forestille sig hvad vi skulle gøre hvis vi f.eks. skulle stille en garanti på 100.000 kr, hvis vi ville lave en vinterfeldtur til Norge for vore medlemmer. Årsmødet 1999 blev aflyst, og et ekstraordinært et afholdt om efteråret på Helnæs Mølle Friluftsgård. Debatten gik på om vi havde sejret os ihjel eller ... Om tiden er løbet fra foreningskulturen, og har gjort folk selvcentrerede og uinteresserede i fællesskabet i DF. For på dette tidspunkt er der næppe en efter-/højskole uden friluftstilbud, ligesom denne nu er universitetstilbud såvel i København som i Odense. Konklusionen blev at vi fortsætter som samtale-/mødeforum og dertil bruges bladet ligesom vi fortsætter vores traditionelle års-

møde og seminar i marts eller april måned. Lisbeth Kernfelt blev ny formand, den foreløbig første og eneste kvinde på posten! Lisbeth nåede aldrig at få fodfæste, stødte ind i store personlige problemer og blev efterfulgt af Johnnie Bøttker Laursen i foråret 2000. I Johnnies formandsperiode blev dagsordenen fyldt med de store og nationale spørgsmål. Adgangen til naturen! Svend Auken lagde op til dette som miljøminister og fra vores side blev det vigtigt at det ikke var enkeltinteresser (ornitologer, lystfiskere, jægere osv.) der var afgørende for adgangen til naturen. Men derimod hensynet til at give så mange mennesker som muligt naturoplevelser. Det andet store problem var uddannelse og sikkerhed. 'Tur efter evne'-princippet er godt, men erfaringerne fra den afsporede klatredebatt tidligere lærte os at det vil være svært at snakke om fælles normer for hvad en vejleder skal kunne, og hvem der i givet fald skal kunne udstede de nødvendige papirer. Lige efter årtusindeskiftet besluttede vi at skærpe betoningen og forståelsen af 'tur efter evne' -princippet og arbejde på øget sikkerhed. Det der også kaldtes certificerings-debatterne i nutidens sprog. Og det gjorde vi så eftertrykkeligt med etableringen af de forskellige samråd! Friluftslivets uddannelsesmuligheder blomstrede, der åbnedes etårige uddannelser i Aalborg, Esbjerg og Viborg og der var mange muligheder. Spørgsmålet var måske om der var beskæftigelsesmuligheder med lønnet arbejde til de mange der valgte at bruge et eller to år af deres liv på kvalificeringen som vejleder? I 2005 sluttede Johnnie Bøttker Laursen som formand, og for tredje gang blev Erik Jørgensen trukket op af hatten og placeret på formands-

posten. Som 'primus inter pares' (den første blandt ligemænd). Bestyrelsesmedlemmerne har hvert deres ansvarsområde, og symbolsk forandres forordet i Dansk Friluftsliv fra 'Formanden har ordet' til 'Bestyrelsen har ordet'. Som efter-skolelærer, og medejer af en friluftsgård, synes jeg nok at friluftslivets udvikling i Danmark i almindelighed blev iagttaget fra bunden af en brønd. Det jeg mest kunne bidrage til var stabilitet, erfaring og et grundlæggende syn om at vi alle skal kunne komme til derude i landskaberne. Også i den offentlige sektor, hvor der er en stigende tillid til at friluftslivet som sådant kan løfte en række opgaver i velfærdssamfundet. F.eks. læring, sundhed og rehabilitering. Som skolerne har brug for lærerne, kirkerne for præsterne, så har friluftslivet brug for vejlederne! De lønnede som de frivillige. At den digitale verden er en større og større del af livet i fremtiden er vi ikke i tvivl om. Alligevel må denne digitale virkelighed ikke erstatte lejrålets oplevelser. Og galt gik det da også med vores nye hjemmeside; den fik virus! Og blev hacket gang på gang, da der åbenbart var nogen udenfor der ikke kunne lide os eller vore debatter. Til sidst opgav vi den ulige kamp, og indstillede hjemmesidens debattmuligheder. I 2006 blev Mads Brodersen formand, og med sin vindende personlighed, sin dynamiske og meget smilende arbejdsmåde, så fik han sat skub i debatten om vejledere; natur- som friluftsliv vejledere. Og herunder især om det rimelige i at naturvejlederne kan få 'statstilskud' til lønnen, hvad vi andre ikke kan. Mads Brodersen gik så indædt op i debatten, at han også selv i dag er bærer af Uglen (naturvejledernes logo). Efter at have hørt på Nils Faarlund

(guruen og frontfiguren i det nordiske friluftsliv) på vores årsmøde, så opstod tanken om at blive mere synlige via et logo. Vi havde før kredset omkring 'bålet', og efter et par år har vi nu fået et flot og spændende logo. Dette logo kom samtidig med at vi ændrede navn fra Dansk Forum for natur- og friluftsliv til Dansk Friluftsliv. Igen må vi gøre opmærksom på at vi ikke er en fagforening for friluftsliv vejledere, men et diskussion- og interesseforum for ligesindede, der holder af natur- og friluftslivet!

I 2009 kom Rasmus Simonsen til som formand, og denne post beklæder han fortsat nu hvor vi runder de (første) 25 leveår. Og der er efterhånden en del bolde der skal holdes i luften; vort blad, julemødet sidst i november, Friluftsrådets kredsrepræsentation, det digitale nyhedsbrev, det friluftspolitiske, hjemmesiden m.m. På årsmødet i 2011 var temaet at vi befinder os i en brydningstid. Hvor det er svært at fastholde medlemstallet, at vores opgaver overhales af lønnede personer, at der afholdes pænt mange friluftsseminarer osv. Og at Dansk Friluftsliv måske skal bevæge sig mere hen imod at være netværksdannelse for det brede friluftsliv? I forbindelse med foreningens 10-års jubilæum, udgav vi en antologi, 'Friluftsliv og naturoplevelser'. Terkel Berg-Sørensen trak, som ansvarlig for antologien, det helt store arbejdslæs. Denne bog blev primært lavet af artikler i medlemsbladet gennem de første ti år. Udvælgelsen af artiklerne var bestyrelsens arbejde, og dette fyldte en pæn del af møderne op til de 10 år. Gennem en række år var 'Friluftsliv og naturoplevelser' så populær, at den indgik som fagbog

for friluftslivsstuderende såvel her i landet som i Norge. Der er stadig enkelte eksemplarer tilbage af antologien, der fortsat kan købes.

Om medlemstallet kan siges, at kurven de første 10 år havde en konstant opadgående retning. Ved første årsmøde, i november 1987 var der 84 medlemmer. 1994 rundedes de 200 medlemmer, 1996 var der 250 medlemmer. Siden har tallet svinget op og ned omkring de 225 medlemmer. Af disse medlemmer er et halvt hundrede institutionsmedlemmer, resten er personlige medlemmer - enkelte af disse som parmedlemskaber.

DFNF blev i 1988 optaget i Friluftsrådet, og har gennem alle årene haft et godt og udbytterigt samarbejde med denne paraplyorganisation. Lige fra første færd har vi modtaget driftstilskud og støtte til seminarer, ligesom Antologien også blev støttet af tipsmidlerne.

De første år samarbejdede vi med Dansk Vandrelaug om afholdelse af årlige seminarer for vore lokale repræsentanter i Friluftsrådet. Derefter blev disse seminarer sammen med Dansk Vandrelaug lagt i mølposen. Bestyrelsen har altid tilstræbt at have alle de repræsentanter, vi kunne få i de lokale afdelinger under Friluftsrådet. Og som følge af DFs struktur, så har 'vores indflydelse' været større end den umiddelbart aflæselige. En del af DFs medlemmer sidder nemlig som repræsentanter for andre foreninger i såvel lokale afdelinger som centralt i ledelsen af Friluftsrådet. 'Når det regner på præsten, så drypper det på degnen'! Gennem de senere år har vi da også deltaget som medlemmer i flere forskellige arbejdsgrupper, nedsat af Friluftsrådet. I 2003 arbejdede Thorben Lundø i 'Styregruppen for indsatsområdet Kystfriluftsliv

vet i Danmark'. Og Steffen Holberg lavede et flot arbejde i 2005 i Friluftsrådets indsatsområde: 'Friluftsrådets natursyn - natur for alle'. 2006 fik vi en opfordring fra Friluftsrådet til at indstille repræsentanter til styregrupperne for to nye indsatsområder for at udvikle Byens Friluftsliv. 'Friluftsliv i byens GRØNNE områder' og 'Friluftsliv i byens BLÅ områder' hed de to arbejdsgrupper, og vi fik Dieter Toftkjær Sørensen og Mads Brodersen til at lægge arbejdet heri. Endelig var Lars Andersen gennem arbejdet på Nationalpark Mols Bjerge så meget fremme i skoene, at han fik plads i bestyrelsen for denne nationalpark da den oprettedes i 2008. Gennem disse friluftspolitiske arbejder sætter vi ikke bare vore fingeraftryk på udviklingen i Danmark, men har også en forestilling om at vi som forening bliver mere synlig i Friluftsrådet. Utopien er engang at få valgt et DF-medlem ind i ledelsen af Friluftsrådet. Direkte og ikke fordi vedkommende allerede er medlem af en anden af Friluftsrådets medlemsgrupper. Julemøderne var tænkt som et mødested for bestyrelse og de foreningsaktive medlemmer, uden at andre medlemmer dog var udelukket. Julemøderne ligger sidst i november, og 'øl og kål' omtales næsten altid under den dertil hørende julefrokost fredag aften. Bestyrelsen har gennem årene ofte holdt et møde der også inkluderede julefrokoster, men disse lader vi ligge i fred og ro i denne beretning om DFs jubelium.

DFs endagsseminarer afholdtes de første ti år især på Fyn og i Jylland, lidt mere officielt blev de i 1994 organiseret i regi af DF, men i praksis har der nu altid været et stort personsammenfald mellem forening og arrangører. Programmerne har

været sat sammen på flere måder. Der er arrangørens/skolens egne muligheder for værkstedsaktiviteter, foredragsholdere og fremvisninger. Der kan være lokale muligheder som friluftsgårde, levende museer osv., og endelig kan der være foredragsholdere udefra med aktuelle emner indenfor vores verden. Seminarerne blev helt fra starten placeret i foråret, oftest i april måned. Herefter blev seminarerne lagt sammen med årsmøderne, der hidtil havde været afholdt i efteråret. Og placeret som et dobbeltarrangement søndag/mandag, med søndagen til årsmøde og forenings-samvær mens mandagen var helliget seminaret. Ideen bag dette var, at man brugte fridagen søndag til DF og arbejdsdagen mandag til et seminarerne der tit kunne betales af det enkelte medlems arbejdsplads. Dette har fungeret rigtig godt, og er fortsat modellen for såvel årsmøde som seminar.

Gennem de 25 år har vi været mange steder i landet, og flere lokaliteter er vi vendt tilbage til flere gange. Karpenhøj på Djursland, Idrætshøjskolen i Viborg, Silkeborg Højskole, Helnæs Mølle Friluftsgård og Himmelbjergegnens Natur- og Idrætsefterskole for bare at nævne de mest besøgte. Tror ikke at disse steder er de mest centrale i landet, men de har i al fald været med gennem hele perioden. Ligesom der f.eks. er leveret to formænd fra Gymnastikhøjskolen ved Viborg, en formand og en sekretær fra Silkeborg Højskole. Med den dækning vi i dag har i bestyrelsen og i medlemsskaren fra efterskoler, højskoler, selvstændige erhvervsdrivende, DGI, Uddannelsesinstitutter og lokale, frivillige foreninger, så er der næppe tvivl om at fremtiden bare kan komme an!

DANSK FRILUFTSLIV

Forum for natur- og friluftsliv 1987 - 2012

INVITATION

25 års jubilæumsweekend

Lørdag-søndag 28.-29. april 2012 på DGI Karpenhøj

Dansk Friluftsliv - forum for natur- og friluftsliv - afholder 25 års jubilæumsweekend for alle foreningens medlemmer, nye som gamle, undervisere og vejledere i natur- og friluftsliv, studerende på natur- og friluftslivuddannelserne, forskere og andre med interesse for natur og friluftsliv.

Weekenden vil stå i friluftslivets tegn med primitiv overnatning i shelters, lavvu og telte, jubilæumsfestmiddag tilberedt af råvarer fra naturens spisekammer over bål, sociale natur- og friluftaktiviteter og masser af tid til fagligt socialt samvær.

Yderligere information findes på *www.danskfriluftsliv.dk* og *www.karpenhoej.dk*

PROGRAM

Lørdag den 28. april

- Kl. 9.00 - 10.00 Ankomst, brød og kaffe
- Kl. 10.00 Velkomst ved formand Rasmus Simonsen
- Kl. 10.15 - 13.00 Mulighed for friluftaktiviteter på egen hånd i Nationalpark Mols Bjerger.
Der vil være tovholdere på følgende aktiviteter: vandretur, mountainbike, kajak og træklatring. Andre aktiviteter er velkomne. Udstyr til aktiviteterne medbringes selv - eller lejes på DGI Karpenhøj.
- Kl. 13.00-14.00 Let frokost
- Kl. 14.00-16.00 Årsmøde i pejsestuen
- Kl. 16.00-18.00 Praktisk oplæg om naturens spisekammer ved Anemette Olesen - derunder indsamling og tilberedning af dele af festmiddagen
- Kl. 18.30- Festmiddag
Traditionel friluftshygge, eventuelt ved bålet (der kan købes øl, vand og vin)
Festindslag og taler modtages gerne (kontakt Martin Johnsen, mbjohnsen@gmail.com)

Søndag 29. april

- Kl. 8.00-9.00 Morgenmad og fælles afrunding
- Kl. 9.00- Mulighed for friluftaktiviteter på egen hånd i Nationalpark Mols Bjerger.
Der vil være tovholdere på flg. aktiviteter: vandretur, mountainbike, kajak og træklatring. Andre aktiviteter er velkomne. Udstyr til aktiviteterne medbringes selv - eller lejes på DGI Karpenhøj.
Ret til programændringer forbeholdes

Pris:

350 kr. for hele weekenden (primitiv overnatning, medbring selv sovegrej). For indendørs overnatning kontakt Fuglsøcentret (www.fuglsoecentret.dk). Betaling ved tilmelding på: reg.: 0800 konto: 0000025755 Husk at skrive navn på indbetalingen.

Tilmelding:

Tilmelding til Martin Johnsen, mbjohnsen@gmail.com senest 15. april 2012. Husk at indbetale penge på foreningens konto samtidig med tilmelding!

FRILUFTSAKADEMIKER

- en personlig beretning af Carsten Nielsen, studerende på masterkurserne i friluftsliv, uddannet friluftslivsleder, cni@peopleandprojects.dk

Indledning

»Før fik man bare ondt i skuldrene og benene, når man levede friluftsliv, nu får man også ondt i hovedet«, (Nils Faarlund ifølge Isberg 1998, side 6). Dette ofte anvendte citat var det første, som jeg kom til at tænke på, efter at jeg blev opfordret til at skrive en artikel om mine oplevelser fra masterkurserne i friluftsliv. Og ja, det sidste års tid har jeg til tider, om ikke haft ondt i hovedet, så i hvert fald været træt i hovedet af friluftsliv - vel og mærke på den gode måde.

Hvorfor en master i friluftsliv?

Efter afslutningen af Friluftsliv-

lederuddannelsen i 2008 gik jeg rundt med en underlig tom fornemmelse. Var det det? Jeg savnede at arbejde med friluftsliv - både det praktiske og det teoretiske. Der skulle ske noget, og jeg begyndte for alvor at overveje en helt ny karrierevej. Til en start fik jeg undervisningsopgaver på Friluftslivslederuddannelsen i Viborg og begyndte at udbyde diverse kommercielle friluftslivsarrangementer. Det var bare ikke nok, og da Dansk Friluftsliv indbød til seminar om uddannelser inden for friluftsliv, meldte jeg mig til. Efter seminaret var beslutningen klar. Jeg ville i gang med masterkurserne og supplere den teoretiske side. Jeg startede med

det første modul i februar 2011 og jeg er nu godt i gang med tredje modul og forventer at påbegynde mit masterprojekt til august.

Udbytte af kurserne

Modul 1. Friluftsliv:

Natur, samfund og menneske

I forbindelse med studieopstart fik vi en udmærket introduktion til den akademiske diskurs, kompetencesystemet og videnskabsteori, som er områder, hvor jeg ikke er så stærk. Jeg har løbende »valgt« at supplere med selvstudier i primært samfundsvidenskabsteori og forskningsmetoder.

Ellers var dette modul på mange

måder en grundig udvidelse af den teori, jeg tidligere havde arbejdet med på Friluftsvjelelederuddannelsen, fx begrebsdiskussion, friluftslivets udvikling og trends, sektorer, pædagogiseringen og natursyn. Et af de spørgsmål der førte til mange diskussioner og stadig gør det var/er: »Hvordan kan/bør vi definere friluftsliv?«

Derudover arbejdede vi en del med forskning i friluftsliv herunder oversigter over forskning i ind- og udland. Der blev desuden taget hul på emner som pædagogik, arealplanlægning og forvaltning, som er i fokus på modul 2 og 3.

Et af modulets, ja uddannelsens, helt store højdepunkter, var studierejsen til GIH i Stockholm og Høgskolen i Bø. En »roadmovie« i universitetets minibusser med væg til væg forelæsninger med personlighederne: Klas Sandell, Johan Arnegård, Erik Backman, Peter

Schantz, Johan Öhman, Bjørn Tordsson, Arne Jordet, Tommy Langseth, Anette Bischoff og Alf Odde. Jeg ved ikke, hvor man ellers finder et undervisningsforløb, hvor man på fire dage deltager i forelæsninger fra sådan en flok.

Modul 2. Friluftsliv:

Læring, sundhed og velfærd

Her forsvandt »komforten« ved de velkendte emner fra Friluftsvjelelederuddannelsen, og jeg blev for alvor udfordret af nye diskurser og måder at anvende friluftslivet på. Især sundheds- og velfærdsdiskursen var relativt nye for mig.

Modulet startede med internatseminar på Røsnæs Naturskole med ekskursion og feltstudier til Røsnæs Skoles udeskoleforløb og maratonforelæsninger fra Niels Ejbye-Ernst med fokus på de pædagogiske begrundelser for friluftsliv, studier af naturbørnehaver, didaktiske modeller og meget mere. Johnnie

B. Laursen og Torbjørn Ydegaard efterlod ikke nogen som helst mulighed for at læne sig tilbage - der blev fulgt godt op med emner som professionalisering, certificering, den særlige nordiske vejlederstil, med afsæt i Nils Faarlund og Arne Næss.

Blandt andre højdepunkter på dette modul tæller jeg forelæsninger om sociologi og friluftsliv ved Tom Kristiansen, mestring og risiko ved Johnnie B. Laursen og Adventure Therapy ved Hans Jørgen Fisker.

Jeg er endnu ikke færdig med at bearbejde modulet. Der var rigtig mange nye dimensioner. Især velfærdsdiskursen optager mig. Måske fordi jeg synes, at vi har en tendens til at favorisere det fysiske friluftsliv som »middel« på bekostning af det stille, mere reflekserive friluftsliv. Efter modulet er jeg blevet endnu mere overbevist om, at friluftslivet har meget mere at byde på i for-

hold til ro, nærvær og velfærd for det moderne menneske og samfundet som helhed. Måske har vi brug for en ny »stille« bølge?

Modulet bød blandt andet på en ekskursion til »Glenten« en lege- og motionsbane med egentlige styrketræningsredskaber, heraf nogle i rustfrit stål! Besøget gav anledning til den første af mange diskussioner for og imod faciliteter i naturen. Jeg er selv ved at indtage det standpunkt at facilitering, skiltning og formidling, har taget overhånd, og at vi som profession skal passe på ikke at etablere »ting« bare for at retfærdiggøre vores professionelle eksistens. Med bagagen fra 1. modul, Tordsson, Næss m.fl. har modulet i den grad givet stof til eftertanke.

Modul 3. Friluftsliv:

Politik, planlægning og forvaltning

Det tredje modul er i skrivende stund startet (primo 2012). Et modul jeg har set meget frem til, bl.a. pga. af en nysgerrighed efter at finde ud af, hvordan de udefrakommende rammer for friluftsliv bliver til og hvilke muligheder, vi har for at påvirke dem.

Det første seminar bød bl.a. på en grundig gennemgang af danskernes friluftsliv ved Frank Søndergaard Jensen, herunder omfang, art og betydning. Desuden en ekskursion til Skisporet i Grib Skov, Esrum sø og andre dele af den kommende Nationalpark Kongernes Nordsjælland. Ekskursionen tydeliggjorde hvor gennemforvaltet hver eneste kvadratmeter af vores udeområder er, og hvor mange forskellige interesser arealplanlægningen er underlagt.

Nu glæder jeg mig til de kom-

mende seminarer. Især temaerne konsulentroller og projektledelse i friluftslivet, hvor jeg tænker, at der måske kan opstå noget synergi med min konsulent- og projektledelsesrolle i teknologibranchen. Måske får jeg øje på nogle helt nye muligheder for mit fremtidige arbejdsliv. Derudover ser jeg frem til at arbejde mere med landskabets betydning og ikke mindst de muligheder, der ligger i byens parker, kunstanlæg og urbane natur.

Tværgående temaer

Udover modulerne, seminarerne, litteraturen, opgaverne, eksamen-erne, forelæserne, vejlederne osv. oplever jeg, at mine medstuderende spiller en stor rolle. Den dialog vi har på kurserne er en væsentlig del af udbyttet. Det er og har været interessant at møde friluftspersonelle fra områder, jeg ikke tidligere har været i berøring med. De åbenlyse og latente konflikter i friluftslivet bliver ofte meget tydelige, og vi har haft mange grundige diskussioner om fx mængden af faciliteter, hvem der har ret til naturen, og hvad friluftsliv egentlig er - en diskussion, der åbenbart aldrig helt kan afsluttes - heldigvis.

På holdet krydser jeg fx klinger med: embedsmanden fra Naturstyrelsen, der har været med til at implementere de nye regler for vandscootersejlads; skovfogeden, der bliver målt på antallet af gæster, han kan trække til skoven og knap så meget på antallet af rummeter træ, han får produceret; den kommunale projektmager, der føler sig tvunget til at tænke sundhedsdiskurs ind alle steder og egentlig synes, det er gået for vidt med al den facilitetsetablering i naturen; den selvstændige, der lever af at udbyde friluftslivs- og motorikfor-

løb til kommuner; pædagogen, for hvem det professionelle friluftsliv primært er kortere ture med børn; læreren, der bruger friluftslivet som et vigtigt middel i sit arbejde med integration af børn med anden etnisk baggrund; naturvejlederen, der primært bruger friluftslivet som platform for formidling af biologi; og ikke mindst en række undervisere og forskere, for hvem friluftslivet er en akademisk levevej.

Et andet væsentligt udbytte er en følelse af at være blevet en del af dansk friluftslivshistorie. Jeg behøver ikke længere være tilskuer til udviklingen. Med lidt indsats har jeg mulighed for at være med til at præge den, og det med videnskab i ryggen. Ikke mindst kan jeg fornemme, at jeg nu går ind i mine friluftspgaver med en mere reflekteret dagsorden, mere faglig pondus og større faglig kvalitet.

Indsatsen

At tage et masterkursus på 15 ECTS på seks måneder svarer til at passe et halvtidsjob og det kan mærkes, når studiet skal passes ved siden af et ordinært arbejde.

Personligt oplever jeg dog studiebelastningen som overkommelig. Jeg har for vane at læse i min fritid, studie eller ej, og jeg har rutinemæssigt læsestof med i sofaen hver aften. Noget af litteraturen har været et gensyn med tekster fra Friluftslivvejlederruddannelsen. Andre tekster er nye og har en overraskende og utrolig interessant vinkel på friluftslivet.

Derudover har jeg brugt enkelte weekender og ferie-/fridage på studiet, især op til seminarer og eksamener. Desuden må jeg erkende, at det ikke bliver til ret mange friluftsture for tiden.

Jeg har oplevet uddannelsesforløbet som fleksibelt, idet der i vid udstrækning tages hensyn til, at deltagerne kommer med forskellig baggrund og med forskellige forudsætninger. Et eksempel herpå er, at seminarer typisk har været placeret torsdag - lørdag af hensyn til alles respektive arbejdspladser og privatliv.

Masterkurserne i friluftsliv kører for første gang, og da jeg tilmeldte mig var det med en vis frygt for at forløbet ville være præget af indkøring. Det har ikke været tilfældet, tværtimod. Forløbet har hele vejen igennem været veltilrettelagt såvel fagligt som praktisk.

Perspektiver

»Hvad skal du bruge det til?« - bliver jeg ofte spurgt. Sandheden er, at jeg ikke ved det. Der er allerede

et udbytte i forhold til de friluftslivsopgaver, som jeg har i dag, og hvem ved, hvad det kan udvikle sig til? Nogle af de muligheder jeg overvejer at forfølge, er at:

- fortsætte som hidtil - dog som mere kvalificeret freelancer i friluftslivet
  - arbejde freelance med teknologiprojekter indenfor friluftsliv, GPS, mobilteknologi, augmented reality osv.
  - opbygge en ny virksomhed i outdoor-tech feltet
  - søge fuldtidsjob på en fag-, ungdoms-, høj- eller efterskole
  - søge fuldtidsjob som projektmanager i en interesseorganisation eller kommune
  - eller når jeg er »studie-høj«, måske ligefrem søge en ph.d. og fortsætte ad det akademiske spor
- Indimellem minder jeg mig selv

om, hvor det hele starter og slutter ved at drikke »læsekaffe« af min yndlings turkop. Kaffen fra netop den har en særlig smag af friluftsliv, som minder mig om, hvorfor jeg sidder her.

Det er som om masterkurserne og denne fysiske manifestation af mit eget friluftsliv hjælper mig med at skabe nye refleksioner i spændingsfeltet mellem teori og praksis – og det er vel det, der er meningen med forskning og (videre)uddannelse?

Litteratur

Isberg, R. (1998). Färd. Möte - människa - natur. Sjövik Folkhögskola.

Louv, R. (2011). The Nature Principle: Human Restoration and the End of Nature-Deficit Disorder. Chapel Hill: Algonquin Books.

HOT OR NOT

Af Casper Ø. Madsen, højskolelærer, Brandbjerg Højskole, underviser på Outdoor, cbm@brandbjerg.dk

.....

»Hot or Not« er en personlig udlægning af, hvad man lige synes er hot indenfor friluftsliv, natur, politik, natursyn og meget andet, og hvad man ikke finder særlig hot – nærmere not!

Hot	Not
Uld-sweater som min mor lige har strikket til mig - med blå rip og høj hals. Bare GOD KARMA!	Burger på dåse fra Spejdersport - KOM NU! - HVORFOR? I behøver da ikke at tjene jeres penge på den måde....
Praktikanter. De forholder sig nysgerrigt og spørgende til min undervisning. De booster min selvtillid, når de får mig til at føle mig som en gammel, rutineret friluftsrøtte. Og bedst af alt - de bibringer ny inspiration.	Den aktuelle modedille blandt især nyhedsværter på tv; jeg-lytter-virkelig-til-hvad-du-siger-mens-jeg-holder-min-kuglepen-på-den-her-helt-særlige-casual-og-smøgagtige-måde - NOT!
Sten (en hot af slagsen) i soveposen. En der kan varme hele natten, når du vil nyde vinterens frostklare nattehimmel.	Sten i skoen er nu engang NOT! Det er vabler og udtryk for smålighed. Sten i skoen skal ud og jo før jo bedre.
Bålkaffe tilberedt mens du stadig lå lunt i soveposen. Åh kaffestunder som disse... Kaffesmagen kendetegnet ved møjsommelighed og lysten til at glæde andre.	Åh så kreative højskoleelever monteret med skulpende kaffekop og strittende ring- og lillefinger. Der er en snært af kæderygning.
Anemoner - ikke endnu, men lige om lidt. Et lyssende forårsvarsel og så er det tid til at synge sangen om Kaj Munks lille anemone.	Affald i naturen! Hvornår fanden er det lige, at man tænker at en kapsel, et cigaretskod eller et farvefjernsyn bidrager til en større og stærkere naturoplevelse?
Kighøj i Fredrikshåb plantage. Gammel skovløberbolig med bålsted tæt ved 7-års søerne. Her midt i skovsømhedens mørke og dybe stille ro findes lidt af det, vi virkelig har brug for.	Større vejprojekter; fx motorvej fra Vejle mod Give eller motortrafikvejen fra Bredsten til Vandel. Er det virkelig det, vi har brug for?

TURBERETNING

Af Martin Johnsen, adjunkt, pædagoguddannelsen i Viborg,
ansvarshavende redaktør for Dansk Friluftsliv, mljo@viauc.dk

Som underviser i linjefaget »Værksted, Natur og Teknik« på pædagoguddannelsen, hvor jeg primært forestår den naturfagsorienterede del af faget, har jeg den udfordring, at undervisningen ligger i komprimerede perioder med forløb som starter hvert halve år. Det betyder, at jeg bl.a. har 10 ugers natur- og friluftslivsrelateret undervisning i december-februar. Indenfor linjefagets centrale kundskabs- og færdighedsområde står bl.a. »Oplevelser og læreprocesser med natur og friluftsliv...« og »...friluftsliv i pædagogisk perspektiv«. Det tolker jeg i retning af »det enkle friluftsliv« som jeg forstår det: udeliv, naturen som ressource (et spisekammer, men også for os som mennesker

fysisk og psykisk), overnatning i det fri, mad over bål og »det enkle liv i naturen«. Alt dette sat ind i en pædagogisk kontekst, hvor de studerende får egne erfaringer med basisfriluftsliv, værens- og oplevelsesdimensionen i naturen, oplevelse af et døgn under åben himmel m.m. Linjefagets kernebegreber indenfor naturfagsdelen er økologi, evolution og naturvidenskabelige arbejdsmetoder, så en overnatningstur kan også være med til at udvide de studerendes syn på, hvad man som pædagog kan bruge uderummet til.

I slutningen af januar 2012 var jeg af sted med et hold studerende på 5. semester fra pædagoguddannelsen i Viborg. Turen gik til Hjerminde Skov ved Bjerringbro med

overnatning på en primitiv lejrpads ved Jægerhytten, som forvaltes af Naturskolen i Hald, Viborg Kommune.

Det var en gruppe spændte studerende, der mødtes mandag morgen på Campus Viborg, hvor vi pakke-ede udstyr og aftalte de sidste detaljer med indkøb osv. Vejrudsigten lovede sol, svag vind, lige under 0 grader om dagen og minus 7-8 grader om natten. Fantastisk vintervej! Men et døgn ude i dette vejr - hvordan er det nu lige med det?

Da vi alle var ankommet til lejrpadsen snakkede vi kort om stedet, vejret, påklædning, vigtigheden af fysisk aktivitet for at holde sig i gang og varm samt vigtigheden i at finde sine egne projekter

Fordele ved stedet:

- Fin lejrpads med tre shelters, overnatning for 25 personer og mulighed for at have en hytte i baghånden, kan anbefales i vinterhalvåret med ikke erfarne friluftslivfolk. Dog må der ikke overnattes i hytten!
- Hjerminde skov er en flot skov med forskellige skovtyper og et mangfoldigt fugleliv.
- Gode muligheder for at kombinere forskellige former for friluftslivsaktiviteter indenfor et afgrænset område (træklating, geocaching, vandretur med forskellige perspektiver, lejrlivsaktiviteter osv.).

Ulemper ved stedet:

- Lejrpadsen ligger kun 200-300 meter fra Bjerringbro-Langå vejen, så biltrafikken høres let.

Relevante links

<http://viborg.dk/dbl/instklub.nsf/Alle/95E882F6B8B97DF5C1257560003E7CC2?OpenDocument> (informationer om Naturskolen ved Hald og deres faciliteter, leje af Jægerhytten, køb af naturvejleder, priser m.m.)
www.naturstyrelsen.dk (vandretursfolder over Hjerminde skov, book en aktivitet – fx tilladelse til træklating)
www.geocaching.dk/com (hjemmesider om geocaching, koordinator m.m.)
www.dof.dk (Fugle - artsbestemmelse, lydoptagelse af fuglenes kald/sang m.m.)
www.skoveniskolen.dk (hjemmeside med inspiration til diverse aktiviteter i skoven)
www.lommefilm.dk (hjemmeside om lommefilmkonceptet m.m.)

igennem turens mulige aktiviteter. Programmet var sat op med mulighed for bl.a. geocaching, grøn sløjde (træfældning, kniv af frisk birketræ og birkebarkskede med bevikling af granrødder), dissektion af regnbueørreder, som skulle ryges, forundringstur i skoven, fugletur med kikkert og træklating (der står to fine bøgetræer på lejrpladsen - husk at søge tilladelse). Mandag aften da mørket faldt på fik vi besøg af Jens Frydendal, leder af Naturskolen ved Hald. Han gik en mørketur med os i et par timer med fortællinger om trolde, spøgelse og andre væsner, bål, sang, stjernekniggeri m.m.). En fantastisk tur, som jeg varmt kan anbefale.

I det igangværende linjefagsforløb

har jeg givet de studerende en opgave om at udarbejde en lommefilm med arbejdstitlen »Det sidste barn i skoven«. Produktet skal være en lommefilm på et par minutter, som på en eller anden måde skal illustrere naturens kvaliteter og berettigelse i pædagogisk arbejde. De har fået udleveret diverse artikler om børn og natur, som på forskellig måde belyser det perspektiv, at børns forhold til naturen har ændret sig gennem de sidste par generationer. Hvordan slutproduktet bliver, ved jeg ikke, men der var flere mobiltelefoner med fyldt hukommelse, da turen var slut. Jeg glæder mig til at se de færdige lommefilm - det kan kun blive godt!

Turen var en god oplevelse for de

studerende og kun en enkelt havde frosset (for meget) om natten. Det blev til gengæld udgangspunkt for en snak om vigtigheden af at snakke sammen, hjælpe hinanden og selvfølgelig også vigtigheden af at sige til og fra samt at bede om hjælp i tide. Det er ingen skam at bede om hjælp midt om natten, fordi man fryser, når sidemanden faktisk har et tæppe i overskud... At kombinere vinterlejr med muligheden for at gå inden døre i Jægerhytten (dog uden den store varme - vi havde omkring 6-8 grader i hytten) er et fint udgangspunkt for en gruppe voksne studerende, hvor ikke alle har den store friluftserfaring. Jeg kan derfor fint anbefale stedet til lignende ture.

Foto: Martin Johnsen

TURTIPS

Én presenning mange muligheder

*Af Thea Ø. Jacobsen, freelance guide
og friluftvejleder, jacobsen.thea@gmail.com*

• • • • •

I skrivende stund ligger sneen som en fin hvid dyne over det meste af landet, og kulden bider. Det er i sådan et vejr, man får tid til at sætte sig bag skærmen og skrive. Tanken er at videreformidle nogle tips til, hvad man kan med en presenning. De fleste af aktiviteterne egner sig bedst som dagsoplæg - mens enkelte også kan laves på ture.

Det er en blanding af sommer- og vinteraktiviteter, men fælles for dem alle er, at de bringer smilet frem.

Inspirationen til nogle af aktiviteterne er bl.a. hentet i mappen »Læring i friluft« som Friluftsrådets Landsforbund i Norge har udgivet.

Mappen er i øvrigt et fremragende værktøj til dig, der underviser ude i det fri, hvad enten det er de store eller de små.

Det eneste du behøver til alle nedenstående aktiviteter er: en presenning, noget snor og i nogle tilfælde et par rafter eller grene.

Hængekøjen/gyngen

Fold presenningen så du får en overflade på ca. 1 x 3 meter. Bind et tov rundt om hver ende og fæst tovet mellem to træer, stolper eller hvor det nu passer. Hvis du sørger for at lave tovet langt nok og fæster det lidt højere oppe på træet end du ville gøre ved hængekøjen, så kan presenningen også fungere som gyng.

Krybetunnel

Denne aktivitet gør nok størst lykke hos de mindste og kræver at man er en gruppe. Fold presenningen så den ligger dobbelt og placer folk med lidt mellemrum ved langsiderne. Nu kravler/kryber første person så igennem tunnelen, mens de, der holder presenningen, laver ryste og rasle bevægelser med presenningen. Man kan evt. lave tunnelen som en del af en forhindringsbane eller koble en fortælling på.

Ufoen

Denne aktivitet kræver sne og en kælkebakke med god hældning. Afhængig af om det er store eller små personer, der skal rejse med

ufoen, så foldes presenningen én til to gange. 2-3 personer sætter sig midt på presenningen og tager godt fat i kanterne og folder dem godt op omkring sig, således at de nu sidder indeni presenningen. Hvis der kun er et tyndt lag med sne, kan man med fordel lægge et underlag ind i »bunden« på ufoen, som man kan sidde på. Det tager de værste stød. Så er man klar til at rejse ned ad bakken i ufoen.

Sejl

Presenningen kan bruges som sejl, hvad enten det er på skøjter, kano, kælk eller i kajak. Det kræver selvsagt, at der er en smule vind, som kan få fat i sejlet og trække én af sted.

Fold presenningen til en passende størrelse. En passende størrelse afhænger her lidt af, hvilken aldersgruppe man laver aktiviteten med. Jo større presenningen er, jo sværere er den at holde.

Bind snor i hjørnerne på sejlet og saml evt. alle snorene i en knude, da er det lettere at holde styr på dem. Laver man aktiviteten på skøjter eller kælk, kan man med fordel

lade deltagerne eksperimentere lidt med løsninger selv, inden man giver dem gode råd. Der er som regel altid en ingeniørspire i en gruppe, som har nogle gode ideer.

Glidebane/ bodybowling

Denne aktivitet er en sommeraktivitet og egner sig bedst til større børn og voksne.

Find et sted med let skrånende terræn, læg presenningen dobbelt på den lange led og fæst den til jorden med pløkker eller lignende, således at der bliver en bane. Derefter hældes brun sæbe og lidt vand på presenningen. Mængden af brun sæbe, der skal bruges afhænger af, hvor glat man ønsker banen skal være - jo mere, des glattere. Når brun sæbe og vand er på plads, er banen klar til at tage i brug. Det kan være en god ide at lave en sikkerhedsafstand mellem dem der glider, så der ikke er for mange på glidebanen ad gangen - det kan let føre til skader.

Desuden er det fint at have rent vand i nærheden, enten rindende eller i spande, til at skylle med.

Svedhule

En svedhule eller indiansk sauna kan laves hele året, men det giver en mere intens oplevelse, hvis den laves om vinteren. Er det muligt at bygge den i nærheden af noget vand er det bedst, da tanken er, at man af og til springer i vandet for at køle sig ned. Alternativt kan man rulle sig i sneen, hvis ikke der er mulighed for at bygge saunaen ved vandet.

At lave sauna er som oftest et hel-dagsprojekt, da man både skal lave bål, varme sten og bygge saunaen. Start med at finde sten på størrelse med en stor knytnæve, husk aldrig at bruge flint, da dette springer ved opvarmning. Lav et bål, og når ilden har godt fat, lægges stenene ind i bålet, her ligger de så et par timer. Imens stenene varmes op, bygges der et skelet af rafter eller pilegrene, enten i tipi konstruktion eller som en lav firkantet konstruktion. Pilegrenene er gode, hvis man vil lave en lidt mere iglo-formet konstruktion. Konstruktionen beklædes med presenning og der lukkes så tæt til som muligt. Det er vigtigt, at saunaen ikke bliver højere end at man lige akkurat kan sidde derinde, så holder den bedre på varmen. Inde i midten af saunaen graves et lille hul til at lægge stenene i. Når stenene er varme, lægges de ind i saunaen, og man sætter sig ind (med eller uden badetøj). Hæld lidt vand på stenene, således at saunaen fyldes med damp. Når man er varmet godt igennem, hopper man en tur i vandet og så ind i varmen igen. Hvis man er mange er det en fordel at lave flere små saunaer, da det er nemmere at få temperaturen og fugtigheden høj nok i en mindre sauna.

God fornøjelse!

TURMAD

Af Kamille Bjørn Rohde, underviser i naturfag og friluftvejleder, mille@rohde.mail.dk

Når vi er på tur i længere tid, er det vigtigt, at vi tager energitæt mad med (læs fedt og kulhydrater). Specielt her om vinteren hvor rygsækken godt kan blive vel tung at få med på ski. Det handler oftest om at få vægten på maden ned.

Som de fleste af jer er jeg også stødt på de mærkeligste løsninger på den ligning: Klidagtige stenhårde tørrede klumper ubestemmeligt »mad«, andre gange så sødt at plomberne falder ud bare ved tanken! Og jeg

har også selv, specielt de første par gange, bagt min andel af mursten at fylde rygsækken med, som INGEN ved deres fulde fem vil spise, medmindre man er i yderste nød! Som I nok har gættet, kære friluftsvener, taler jeg om vores allesamens: LOGAN BRØD!

Når man googler lidt på fænomenet støder man på følgende begejstrede ordforklaring:

»Loganbrød er en brødtype der blev opfundet i 60'erne af en grup-

pe bjergbestigere på Bjerget Mount Logan i Alaska. Det er kompakt og næsten fri for vand, hvilket skærer ned på vægten i forhold til almindeligt brød. Samtidig kan det holde sig rigtig længe; 1-2 måneder ved stuetemperatur. Det smager som en blanding af frugtkage, knækbrød og mors hjemmebagte (beskrevet af en dedikeret fan), og kan spises uden noget eller måske med smør, flødeost eller Nutella.« Smør og flødeost er måske ikke det lækreste at have i en solbeskinnet rygsæk, men Nutella er måske ikke helt dårligt....? Jeg spiser det uden noget på, så skal jeg ikke slæbe på det også!

Nå, men som sagt har jeg prøvet mig vældig meget frem og her følger min opskrift, som nok er mere i familie med kage end brød, dog uden at blive for sød. Det her er en grundopskrift - i praksis ender jeg ofte med at putte en skøn blanding i af alt hvad jeg har i skuffen af div. typer nødder og tørret frugt.

De tørre ingredienser blandes, nødder og frugt hakkes, smør smeltes og mælk, honning og sukker lunes. Det lune hældes over de tørre og hakkede ingredienser. Dejen har samme konsistens som en tærtedej. Dejen trykkes ud i en bradepande, ca. 2 -3 cm højt. Det hæver ikke! Man kan så med fordel skære den i tern nede i bradepanden inden man bager den ved 180 grader i ca. 1 time.

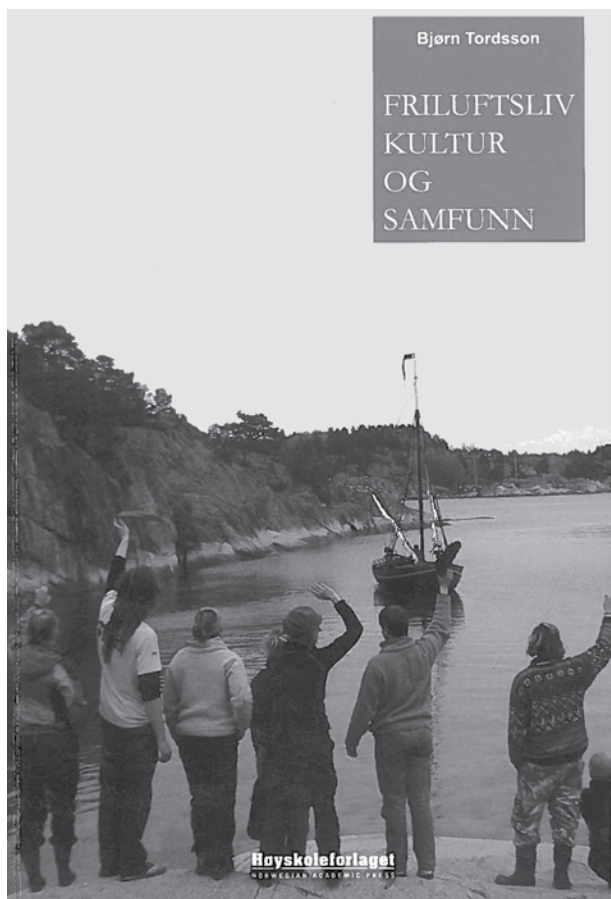
God fornøjelse og velbekomme!

500 g grahamsmel	100 g abrikos	150 g margarine
500 g sigtemel	100 g nødder	100 g honning
120 g kartoffelmel	100 g rosiner	125 g flormelis
130 g kokosmel	5 dl mælk	2 tsk. salt

BOGANMELDELSER

Af Martin Johnsen, adjunkt, pædagoguddannelsen i Viborg,
ansvarshavende redaktør for Dansk Friluftsliv, mljo@viauc.dk

Friluftsliv, kultur og samfunn

Forfatter: Bjørn Tordsson
Forlag: Høyskoleforlaget, Norwegian Academic Press
Sprog: Norsk
Udgivelsesår: 2010
Sider: 320
ISBN: 978-82-7634-894-1
Kan købes på: www.hoyskoleforlaget.no (399 Nkr.)

Friluftsliv, kultur og samfunn er en bog, der drøfter væsentlige sider af friluftslivet - ikke mindst hvorfor menneskets naturmøde spiller en så væsentlig rolle, særlig i norsk kultur. Det interessante er imidlertid hvilken rolle friluftslivet spiller? Og hvordan forholdet mellem friluftsliv, samfund og kultur hænger sammen eller ikke hænger sammen. Hvad giver naturmødet til

den enkelte og til samfundet som helhed? Det er indholdet i bogen!

På bagsiden står: »Denne boken er en vandring i et mangfoldig intellektuelt landskap og vil ta deg med langs stier inn til de tankemessige eventyr som friluftslivet kan lokke oss til å oppdage...« Ordene rummer meget godt indholdet i bogen, som tager udgangspunkt i norsk friluftsliv - dets egenart, historie, meningsdimensioner og aktuelle spørgsmål om friluftsliv, natur, kultur og samfund. Noget af indholdet er dermed set i andre værker af Tordsson eller i artikelform i andre friluftsbøger.

Målgruppen er læsere som er »glade for friluftsliv«. Det er ikke en grundbog, vi kan bruge på fx friluftslivsvejlederuddannelserne herhjemme i Danmark - det er bogen for ukontroversiel til (det bliver man også gjort opmærksom på på bagsiden af bogen). I bogen præsenteres indholdet ikke i kort koncentreret form, som vi ellers kender det fra lærebøgerne. I stedet byder den på lange fortællinger, tankeflugter og refleksioner over mange perspektiver på natur, kultur, samfund og friluftsliv. Den giver ligeledes et bredt indblik i samfunds- og kulturteori, som præsenteres på en levende og personlig måde (alle, der har oplevet Tordsson undervise, ved hvordan han kan være en fantastisk levende formidler). I kan bl.a. læse om Tordssons faster Theas sovepose, om nordboer som »Europas naturfolk«, naturens symboler og friluftslivet som en herreløs hund.

Bogen er inddelt i 10 kapitler - med overskrifter som »Er friluftsliv naturligt?«, »På kulturens stier i naturen«, »Da naturen ble skjønn og sunn« og »Friluftsliv - villblomst eller nytteplante?« vidner indholdsfortegnelsen om et indhold, der tager fat i nogle af de klassiske diskussioner indenfor friluftslivsdebatten. I forordene skriver Tordsson, at bogen er en introduktion til friluftsliv, og det er velsigende, da bogen indeholder rigtig mange begreber og teoretikere, som præsenteres kort og så søger tankerne videre.

Det er befriende med en ukontroversiel bog med egne meninger, påstande og historier i en tid, hvor vi akademiserer friluftslivet og alt skal begrundes ud fra vi-

denskabelige perspektiver. Bogen kan bestemt give ny næring til friluftsdiskussion og -fortællingen rundt om bålet, i kajakken eller i trækroneerne, men først skal den læses foran pejsen i de mørke vinteraftener med en kop kaffe eller et glas whisky i hånden. God læselyst.

Udeskole - viden i virkeligheden (hæfte)

Forfatter: Malene Bendix og Karen Barfod
Udgivet af: Skoven i skolen, udeskole.dk og VIA University College
Udgivelsesår: 2012
Sider: 34
ISBN: 978-87-992310-7-2 (tryk)
978-87-992310-8-9 (elektronisk)

Kan erhverves ved henvendelse til Skoven i skolen (info@skoven-i-skolen.dk eller downloades gratis på www.skoveniskolen.dk eller www.udeskole.dk)

Det er efterhånden alment accepteret, at udeskole kan noget! Vi ved det, vi der bruger friluftslivet og udendørspædagogikken i professionsøjemed - nu må andre, herunder politikere, også få øjnene op for det. Der ser nu ud til at ske noget på det punkt, men ting tager som bekendt tid. Heldigvis foregår der udeskole mange steder i landet - det vidner dette hæfte om. »Udeskole - viden i virkeligheden« er et nyt hæfte, som

omhandler udeskolens praksis og didaktik. Det er bygget op på en måde, så man får rigtig megen viden om udeskole - både hvad, hvorfor og hvordan - på relativt få sider. Der er masser af illustrative og fortællende billeder, teksten er kort og præcis, mange faktabokse, viden om praksis er understøttet af forskning og teori, og man får virkelig den fornemmelse som læser, at principperne og tankerne bag »udeskole« efterhånden er ret godt på plads (- eller som der står i introduktionen: »Vi er kun på vej, men perspektivet er stort«). I hæftet refereres der til mange af de teoretikere, vi også bruger i friluftslivet for at understøtte vores pædagogiske praksis. Det virker utrolig godt og overbevisende, og det giver læreren, pædagogen eller friluftvejlederen mange gode argumenter for at bruge udelivet, institutionens legeplads eller naturen i pædagogisk sammenhæng. Der er mange didaktiske overvejelser i hæftet - lige fra hverdagspraksis, til planlægning og udeskolens mere dannelsesmæssige potentialer. »Udeskole - viden i virkeligheden« er med andre ord et hæfte, der giver en kort vejledning om udeskolens praksis og didaktik. Hæftet samler viden om gode ideer og erfaringer med udeskole, og diskuterer udeskolens praksis og didaktik i meget kort form. Hæftet er rigtig godt inspirationsmateriale om skolens udvidede klasserum. Rigtig god læselyst.

SKOV & LANDSKAB

Afsender:
Jesper Lind Nielsen
Niels Finsens Vej 5
5700 Svendborg

Friluftsliv i fokus

– efter- og videreuddannelser

Friluftslivsleder

1-årig efter- og videreuddannelse der giver dig et praktisk og teoretisk fundament for kursusvirksomhed og pædagogisk arbejde i relation til friluftsliv.

NYT fra 2012! Nu også mulighed for at tage friluftslivslederuddannelsen som enkeltmoduler.

Ansøgningsfrist: **1. april 2012**
Studiestart: **August 2012**

Pædagogisk diplommodul i friluftsliv og udemotion

Diplommodul under den pædagogiske diplomuddannelse i idræt med fokus på underum som legeplads, motionsrum, læringsmiljø, naturforvaltning og friluftspolitik og projektudvikling- og ledelse (10 ECTS).

Masterkurser i friluftsliv

Et forskningsbaseret og praksisrelateret deltidsstudie, hvor de tre masterkurser: Natur, samfund og menneske • Læring, sundhed og velfærd • Politik, planlægning og forvaltning samt masterprojekt kan indgå i en masteruddannelse som et fleksibelt forløb på 1 år (60 ECTS).

Ansøgningsfrist: **15. juni 2012**
Studiestart: **September 2012**

Læs mere på www.centerforfriluftsliv.dk
Mød os til Åbent Hus, 8. marts kl. 19-21
på Skovskolen i Nødebo.

